

SZKOŁA WYŻSZA IM. BOGDANA JAŃSKIEGO

W WARSZAWIE

PROGRAM

PRAKTYK PEDAGOGICZNYCH

dla

SPECJALNOŚCI NAUCZYCIELSKIEJ

PEDAGOGIKA PRZEDSZKOLNA Z WYCHOWANIEM

WCZESNOSZKOLNYM

Warszawa, 2012

Program praktyk pedagogicznych opracowany w ramach projektu:

„Praktyki pedagogiczne gwarantem skutecznego kształcenia przyszłych nauczycieli”

Program został opracowany przez zespół w składzie:

Dudkiewicz Hanna

Fabiszewska Iwona

Jurewicz Monika

Marciniak – Małetka Maria

Walkowiak Wanda

Recenzentami programu byli :

prof. dr hab. Mirosław Szymański

prof. dr hab. Krystyna Chałas

dr Ewa Arciszewska

dr Agnieszka Pawluk-Skrzypek

mgr Anna Wiśniewska

Spis treści.....	3
Wstęp.....	5
Rozdział I	
W poszukiwaniu profesjonalizmu zawodowego nauczycieli.....	14
1. Wstępne założenia teoretyczne programu.....	14
2. Koncepcja modelu kształcenia przyszłych nauczycieli.....	16
2.1 Student jako aktywny uczestnik konstruktywistycznej drogi profesjonalnego rozwoju.....	16
2.2 Student jako podmiot i współorganizator projektowanych zmian.....	19
2.3 Student jako kreator osobistych działań dydaktycznych.....	21
2.4 Student jako refleksyjny badacz.....	23
2.5 Student jako uczestnik wymiany doświadczeń.....	27
Rozdział II	
Cele praktyk pedagogicznych	32
1. Implikacje z przeglądu koncepcji teoretycznych.....	32
1.1 Budowanie profesjonalizmu.....	32
1.2 Podmiotowość.....	33
1.3 Konstruowanie doświadczenia dydaktycznego.....	33
1.4 Refleksyjność.....	34
1.5 Wymiana doświadczeń.....	34
2. Rekomendacje do praktyk studenckich.....	35
3. Szczegółowe obszary działalności praktycznej.....	41
3.1 Budowanie profesjonalizmu nauczycielskiego.....	42
3.2 Budowanie podmiotowości nauczycielskiej.....	46
3.3 Konstruowanie doświadczenia dydaktycznego.....	49
3.4 Rozwój refleksyjności.....	53
3.5 Wymiana doświadczeń.....	56
Rozdział III	
Organizacja praktyk pedagogicznych.....	59
1. Ustalenia ogólne	59
2. Zobowiązania placówki, w której student odbywa praktyki.....	65
3. Zobowiązania opiekuna praktyk z ramienia placówki	65
4. Powinności i obowiązki studenta.....	71

Rozdział IV

Finansowanie praktyk	77

Rozdział V

Warunki oceniania i zaliczenia praktyk	79

1. Ustalenia ogólne.....	80
2. Ocenianie i warunki zaliczenia praktyk – specjalność <i>Pedagogika przedszkolna z wychowaniem wczesnoszkolnym</i>	82

Rozdział VI

Wzory dokumentów – załączniki	89

Załącznik nr 1	Karta kompetencji studenta - etap I.....	90
Załącznik nr 2	Karta kompetencji studenta - etap II.....	92
Załącznik nr 3	Karta kompetencji studenta - etap II.....	94
Załącznik nr 4	Karta kompetencji studenta - etap II.....	96
Załącznik nr 5	Karta kompetencji studenta - etap I.....	98
Załącznik nr 6	Karta kompetencji studenta - etap II.....	100
Załącznik nr 7	Karta kompetencji studenta - etap II.....	102
Załącznik nr 8	Karta kompetencji studenta - etap II.....	104
Załącznik nr 9	Dzienniczek praktyk.....	106
Załącznik nr 10	Ocena końcowa zaliczenia praktyk pedagogicznych w szkole.	109
Załącznik nr 11	Ocena końcowa zaliczenia praktyk pedagogicznych w przedszkolu.....	111
Załącznik nr 12	Arkusz ewaluacji praktyk.....	113

Bibliografia	115

WSTĘP

Program praktyk powstał w ramach Projektu „Praktyki pedagogiczne gwarantem skutecznego kształcenia przyszłych nauczycieli” współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Wśród zasadniczych regulacji prawnych istotnych dla opracowania niniejszego programu praktyk pedagogicznych zaimplementowano poniższe ustawy i akty wykonawcze do tych ustaw:

- ustawę z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.),
- ustawę z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.),
- ustawę z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 694, z późn. zm.),

oraz akt wykonawczy do tych ustaw:

- rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. Nr 0, poz. 131)

W projekcie biorą udział pracownicy (kadra dydaktyczna Wydziału Nauk Społecznych) Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego w Warszawie oraz dyrektorzy i nauczyciele szkół ze stołecznej dzielnicy Białoleka.

„Głównym celem projektu jest nabycie wysokich kwalifikacji praktycznych wypracowanych nową metodą praktyk przez co najmniej 410 studentów kierunku pedagogika na Wydziale Nauk Społecznych w Warszawie w Szkole Wyższej im. Bogdana Jańskiego. Projekt jest skierowany do studentów pedagogiki studiów licencjackich w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym, opiekunów praktyk

hospitacyjnych i ciągłych oraz szkół i placówek, w których realizowana będzie praktyka. Ponadto, cele projektu skupiają się wokół:

- zwiększenia atrakcyjności praktyk pedagogicznych – poprzez unowocześnienie i wzbogacenie sfery merytorycznej i technicznej;
- wypracowanie stałych form współpracy w zakresie organizacji i monitorowania praktyk między Uczelnią i Urzędem Dzielnicy Białołęka (jako jednym z organów prowadzących placówki edukacyjne w Warszawie);
- podniesienie kwalifikacji i motywacji 60 opiekunów praktyk z placówek i szkół – dzięki szkoleniom, warsztatom oraz wsparciu konsultacyjnemu w ramach powołanego Biura Praktyk Nauczycielskich;
- poszerzeniu i udoskonaleniu kompetencji nauczycieli pośród 410 studentów biorących udział w projekcie – poprzez warsztaty i seminaria oraz poznanie specyficznych i innowacyjnych metod i form pracy w odmiennych typach placówek w ramach praktyk hospitacyjnych oraz ciągłych.”¹

Główne cele praktyki obejmują:

- poznanie organizacji (w tym: szczególnie procesu dydaktyczno – wychowawczego) pracy różnych typów szkół i placówek , w których student po ukończeniu studiów może znaleźć zatrudnienie;
- nabycie i doskonalenie umiejętności wykorzystania wiedzy teoretycznej w praktyce (w tym: realizacji dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych zadań szkoły);
- kształtowanie umiejętności rozpoznania indywidualnych i grupowych potrzeb oraz oczekiwań uczniów (w tym: doskonalenie umiejętności diagnozowania i rozwiązywania problemów wychowawczych oraz dydaktycznych);

¹ A. M. Łukasiewicz, *Praktyki pedagogiczne gwarantem skutecznego kształcenia przyszłych nauczycieli. (Raport z badania studentów i nauczycieli)*, Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego, Warszawa, 14 X 2011 s. 6-7

- nabywanie i doskonalenie umiejętności planowania (projektowania), prowadzenia i dokumentowania zajęć;
- nabywanie umiejętności refleksyjnej analizy oraz twórczej krytyki pracy nauczyciela i uczniów podczas wspólnego omawiania praktyk przez opiekunów praktyk i studentów;
- nabywanie i doskonalenie umiejętności analizowania własnej pracy, jej efektów oraz pracy uczniów.

Najistotniejsze z punktu widzenia funkcjonowania współczesnego pedagoga są posiadane przez niego kompetencje. Według H. Kwiatkowskiej „kompetencja powstaje w wyniku zintegrowania wiedzy, dużej liczby drobnych umiejętności oraz sprawności w dokonywaniu wartościowań. Bywa uważana za rezultat procesu kształcenia”².

Pośród rozlicznych propozycji określania i definiowania arsenału niezbędnych kompetencji nauczycielskich najbardziej aktualny zapis można odnaleźć w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012r, z którego to wynika, że w zestawie kluczowych kompetencji znalazły się kompetencje:

- dydaktyczne
- wychowawcze
- prakseologiczne
- komunikacyjne
- informacyjno-medialne
- językowe³.

Praktyki pedagogiczne stanowią integralną część programu studiów na kierunku Pedagogika. Szczególną rangę mają na specjalnościach nauczycielskich, gdzie przyszli nauczyciele nabywają wiedzę i umiejętności niezbędne do wykształcenia i wychowania przyszłych pokoleń zgodnie z aktualnymi potrzebami społeczeństwa a także rynku pracy.

² H. Kwiatkowska, *Pedeutologia*, Warszawa 2008, s. 35.

³ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, DZ. U. 2012 poz. 1311.

W swojej pracy pedagogicznej nauczyciel potrzebuje stymulacji poznawczej takiej, która powoduje ruch myśli. Wykształcenie na jednorodnej teorii nie spełnia takiej funkcji. Istnieje potrzeba teorii wieloparadygmatycznej jako podstawy kształcenia nauczycieli⁴.

Jak wynika z wniosków zawartych w „Raporcie z badania studentów i nauczycieli”⁵ przeprowadzonego wśród studentów Wyższej Szkoły im. Bogdana Jańskiego w Warszawie oraz nauczycieli w warszawskiej Gminie Białoleka, dotychczasowe programy nie dają gwarancji właściwego i praktycznego przygotowania studentów do pracy zawodowej. Niemal co trzeci badany student przedstawił własne sugestie i oczekiwania dotyczące organizacji praktyk. Przy czym warto zauważyć, iż analiza praktyk pedagogicznych w zestawieniu z takimi obszarami jak: oczekiwania studentów na etapie przygotowań do praktyki, opieki organizacyjnej oraz opieki specjalistycznej wykazała, iż najwięcej wskazań odnotowano na poziomie przygotowania do praktyki. Prawie 16% odpowiedzi respondentów koncentruje się wokół zagadnień powiązanych z przygotowaniem do odbycia praktyk pedagogicznych. Jak sugerują badani zazwyczaj informacje o przebiegu praktyk mają charakter fragmentaryczny i niekompletny. Studenci oczekują również większego zaangażowania ze strony opiekunów praktyk, zwłaszcza w zakresie dostępności opiekuna i rzeczywistego wsparcia w czasie realizacji wyznaczonych zadań⁶.

Równolegle przeprowadzono badania w grupie nauczycieli w warszawskiej Gminie Białoleka. Jak wynika ze szczegółowej analizy zebranych danych wśród cech negatywnych charakteryzujących studentów przebywających na praktykach, badani wskazywali: nieprzygotowanie studentów do zajęć czy też brak zainteresowania praktykami ze strony studenta.

Nauczycieli zapytano także o ich oczekiwania w zakresie wsparcia merytorycznego - w formie warsztatów i szkoleń – w ramach przygotowania do

⁴ H. Kwiatkowska, *Refleksje nad dniem dzisiejszym edukacji nauczycielskiej*. W: T. Lewowicki (red.), *W kręgu teorii i praktyki kształcenia wielostronnego*, Wydawnictwo Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa 1994 s. 93

⁵ A. M. Łukasiewicz, *Praktyki pedagogiczne gwarantem skutecznego kształcenia przyszłych nauczycieli. (Raport z badania studentów i nauczycieli)*, Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego, Warszawa, 14 X 2011 s. 6-7

⁶ Tamże, s. 43.

pełnienia roli opiekuna praktyk. Jak wynika z analizy danych oczekiwania nauczycieli różnią się ze względu na miejsce pracy (poziom kształcenia tzn. czy badani pracują w przedszkolu czy też w gimnazjum). Otóż nauczyciele pracujący w przedszkolach najczęściej oczekują szkoleń z zakresu nowoczesnych metod nauczania i ich zastosowania – przede wszystkim projekty, aktywizujące metody pracy. Również nauczyciele pracujący w przedszkolach najczęściej spośród wszystkich badanych wskazywali zapotrzebowanie na warsztaty i szkolenia z zakresu organizacji, planowania i dokumentowania pracy dydaktyczno-wychowawczej. Tymczasem nauczyciele pracujący w gimnazjum lub liceum wskazywali przede wszystkim na szkolenia i warsztaty dotyczące problematyki wychowawczej⁷.

Reasumując można pokusić się o stwierdzenie, iż zarówno badani studenci jak również badani nauczyciele oczekują wysokiej jakości merytorycznego wsparcia, zaangażowania i kooperacji pomiędzy uczelniami a placówkami, w których odbywają się praktyki. Dlatego też zasadnym wydaje się wprowadzenie modyfikacji do obowiązujących modeli kształcenia i stworzenie takiej wersji programu praktyk, która odpowie na potrzeby studentów, opiekunów praktyk oraz na potrzeby współczesnego szkolnictwa.

Projekt „Praktyki pedagogiczne gwarantem skutecznego kształcenia przyszłych nauczycieli” został stworzony z myślą o studentach i studentkach Szkoły Wyższej im Bogdana Jańskiego w Warszawie zarówno na studiach pierwszego stopnia jak również studiach podyplomowych.

Projekt uwzględnia zarówno specyfikę nauczania i wychowania na kierunku pedagogika, (specjalność nauczycielska), w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej jak również standardy kształcenia przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012r).

Adekwatnie do obowiązujących standardów kształcenia po zakończeniu formalnej edukacji przygotowującej do wykonywania zawodu nauczyciela absolwent:

1. „posiada wiedzę psychologiczną i pedagogiczną pozwalającą na rozumienie procesów rozwoju, socjalizacji, wychowania i nauczania-uczenia się;
2. posiada wiedzę z zakresu dydaktyki i szczegółowej metodyki działalności pedagogicznej popartą doświadczeniem w jej praktycznym wykorzystywaniu;
3. posiada umiejętności i kompetencje niezbędne do kompleksowej realizacji dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych zadań szkoły, w tym do samodzielnego przygotowania i dostosowania programu nauczania do potrzeb i możliwości uczniów;
4. wykazuje umiejętność uczenia się i doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych środków i metod pozyskiwania, organizowania i przetwarzania informacji i materiałów;
5. umiejętnie komunikuje się przy użyciu różnych technik, zarówno z osobami będącymi podmiotami działalności pedagogicznej, jak i z innymi osobami współdziałającymi w procesie dydaktyczno-wychowawczym oraz specjalistami wspierającymi ten proces;
6. charakteryzuje się wrażliwością etyczną, empatią, otwartością, refleksyjnością oraz postawami prospołecznymi i poczuciem odpowiedzialności;
7. jest praktycznie przygotowany do realizowania zadań zawodowych (dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych) wynikających z roli nauczyciela”⁸.

Prezentowany projekt programu praktyk jest efektem krytycznej analizy dostępnych materiałów źródłowych oraz rozlicznych doświadczeń i refleksji

⁸ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, dz. cyt.

pedagogicznych autorek pracy. Niewątpliwie ma swoje źródło zarówno w przestrzeni teoretycznej jak i prakseologicznej.

Projekt programu praktyk pedagogicznych składa się z sześciu rozdziałów oraz bibliografii.

Rozdział pierwszy zawiera wstępne założenia teoretyczne oparte na wieloaspektowych teoriach tj.:

- teorii rozwoju Habermasa – Kohlberga – Eriksona oraz jej przymiotach wyróżnianych w pracach polskich pedagogów – A. Kotusiewicz, H. Kwiatkowskiej, M. Dudzikowej.
- humanistycznej koncepcji nauczania A.W. Combsa
- teorii konstruktów osobistych George’a Kelly’ego z jej szczegółową egzemplifikacją – teorią osobistą nauczyciela w rozwinięciu przez H. Kwiatkowską oraz teorię badań w działaniu połączoną z koncepcją refleksyjnej praktyki Schöna.
- zjawisko synergii warunkującej możliwość bezpośredniego doświadczania

Rozdział drugi zawiera charakterystykę celów praktyk pedagogicznych w kontekście przyjętych założeń teoretycznych. W związku z powyższym wyróżniono pięć kluczowych kategorii celów:

- budowanie profesjonalizmu;
- podmiotowość;
- konstruowanie doświadczenia dydaktycznego;
- refleksyjność;
- wymiana doświadczeń.

W każdej kategorii wyróżniono cele szczegółowe w formie zadań stawianych

opiekunom praktyk – zarówno ze strony środowiska nauczycieli, jak również uczelni. Przy opracowywaniu celów ogólnych i szczegółowych zastosowano wielopoziomowy model wymagań B. Niemierki uwzględniający warstwy treści kształcenia. Treści kształcenia zostały podzielone według poziomów wymagań, którym przypisano obowiązującą w Szkole Wyższej im Bogdana Jańskiego skalę ocen. Na tej podstawie ustalono także rejestr rekomendacji dla pedagogicznych praktyk studenckich.

W rozdziale trzecim omówiono organizację praktyk. Przedstawiono ustalenia ogólne, które dotyczą zarówno studentów jak również opiekunów praktyk. W sposób szczegółowy wyodrębniono zadania placówki, w której student odbywa praktyki, zadania opiekuna praktyk z ramienia szkoły/ placówki na poszczególnych etapach odbywania praktyk oraz zadania i obowiązki studenta również na poszczególnych etapach praktyk.

W oparciu o Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012r⁹ określono minimalną liczbę godzin praktyk dla studentów kierunków nauczycielskich.

Rozdział czwarty został w całości poświęcony zagadnieniom związanym z finansowaniem praktyk.

Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego w Warszawie w ramach współpracy ze stołeczną dzielnicą Białoleka realizację zadań wynikających z założeń Projektu „Praktyki pedagogiczne gwarantem skutecznego kształcenia przyszłych nauczycieli” finansuje ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W rozdziale piątym przedstawiono warunki oceniania i zaliczania praktyk, które korelują z przyjętym wielopoziomowym modelem wymagań uwzględniającym warstwy treści kształcenia. Wymagania na poszczególne stopnie szkolne tworzą hierarchię, która jawi się następująco:

- wymagania konieczne (K)
- wymagania podstawowe (K+P)

⁹ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, DZ. U. 2012 poz. 1311.

- wymagania rozszerzone (K+P+R)
- wymagania dopełniające (K+P+R+D)

Rozdział VI zawiera wzory dokumentów, między innymi karty kompetencji studenta na pierwszym i drugim etapie praktyk. Materiał programowy kończy wzór: dzienniczka praktyk, zaświadczenia o odbyciu praktyk, końcowej oceny zaliczenia praktyki pedagogicznej w szkole, końcowej oceny zaliczenia praktyk w przedszkolu, arkusza ewaluacji praktyk.

Program został opatrzone bogatą bibliografią zarówno w postaci prac zwartych, artykułów, materiałów pochodzących ze stron internetowych jak również aktów prawnych.

Niniejszy projekt programu praktyk jest efektem pracy zespołu biorącego udział w jego realizacji, tj.

- dr Moniki Jurewicz, mgr Hanny Dudkiewicz, – pracowników Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego w Warszawie
- mgr Wandy Walkowiak, mgr Iwony Fabiszewskiej, mgr Marii Marciniak – Małetki – nauczycielek Gimnazjum, Szkoły Podstawowej i Przedszkola z Białołęki (dzielnicy Warszawy)

ROZDZIAŁ I

W POSZUKIWANIU PROFESJONALIZMU NAUCZYCIELSKIEGO

1. Wstępne założenia teoretyczne programu

Wielorakie są aspekty i konteksty uwarunkowań edukacji nauczycieli. Niewątpliwie jednym z fundamentalnych są wyzwania cywilizacyjne, konstytuują one założenia nowoczesnego systemu kształcenia i rozwoju zawodowego nauczycieli.

Zdaniem I. Nowosad polski system kształcenia nauczycieli charakteryzuje brak ciągłości i spójności pomiędzy placówkami kształcącymi nauczycieli w uniwersytetach i wyższych szkołach pedagogicznych a placówkami edukacyjnymi zajmującymi się kształceniem adeptów podczas stażu wstępnego i instytucjami zorientowanymi na ustawiczne doskonalenie¹⁰.

Natomiast M. Łobocki zauważa, iż nadal często zapomina się, że kształcenie pedagogiczne nauczycieli ma zapewnić im nie tylko dobrą znajomość pedagogiki, lecz także nauczyć odpowiedniego podejścia do uczniów i pobudzić do twórczej refleksji nad wykonywanym zawodem nauczycielskim z przeróżnymi jego problemami natury pedagogicznej¹¹.

Model edukacyjny, w którym nauczyciel ma patent na wiedzę – zdaniem J. Moritz- musi się zmienić. Zadaniem nauczyciela będzie teraz wspieranie uczącego się w procesie samodzielnego zdobywania wiedzy, wskazywanie programów realizujących określone cele kształcenia. Wiadomości i umiejętności przejdą na plan drugi, a główne miejsce zajmie postawa człowieka, jego otwartość na świat i ludzi, wyobrażenia, ciekawość świata¹².

¹⁰ I. Nowosad, Rozwój zawodowy nauczycieli – formy jego wsparcia, Nowa Szkoła 6/2005, s. 29.

¹¹ M. Łobocki, W trosce o skuteczne kształcenie pedagogiczne nauczycieli W: M. S. Szymański (red.) Nauczyciel i kształcenie nauczycieli, Warszawa 2005, Wyd. Zak, s. 93.

¹² J. Moritz, Refleksje na temat kształcenia nauczycieli, Nowa Szkoła 1/2008, s. 34..

Profesjonalne kompetencje współczesnego nauczyciela ujmowane są najczęściej jako indywidualne zdolności, umiejętności, system wiedzy doświadczenie, postawy, i aktywność zawodową oraz cechy osobowe jednostki.

Nie ulega wątpliwości, że jednym z koronnych dylematów współczesnej szkoły wyższej jest pytanie o profil kształcenia przyszłych nauczycieli. Jeśli nawet pominąć milczeniem jakość wiedzy dostarczanej przyszłym nauczycielom – zauważa H. Muszyński - w toku ich studiów, to o ich wręcz katastrofalnej słabości decyduje przede wszystkim brak efektywnego wprowadzania w rudymenty przygotowania warsztatowego. Hołdowanie przekonaniu, że przyswojona przyszłemu nauczycielowi wiedza teoretyczna stanie się zaczynem i źródłem inspiracji do twórczego wykonywania tego zawodu, prowadzi od lat do następstw, które muszą budzić co najmniej niepokój¹³.

Autorzy niniejszego projektu stanęli przed nie lada wyzwaniem. Z jednej strony zdajemy sobie sprawę, że zapoczątkowanie zmian w zakresie nowatorskiego funkcjonowania nauczycieli jest niezwykle trudne i ryzykowne albowiem każdy z nas nosi w sobie obraz nauczycielskiego postępowania wynikający z obowiązkowych doświadczeń szkolnych. Z drugiej zaś strony wyruszyliśmy w nieznaną ale jakże intrygującą podróż - w poszukiwaniu profesjonalizmu zawodowego nauczyciela - z wielkim optymizmem i nadzieją na zmianę. Albowiem jak zauważa K. Obuchowski współczesny świat niejasności umieszcza człowieka w sytuacji skomplikowanych wyborów, ograniczonego zaufania i rosnącego ryzyka. Zobowiązania, jakie stawia nauczycielom przyszłość, wymagają przygotowania go do wypełniania nowatorskich ról w nowej rzeczywistości społeczno-kulturowo-edukacyjnej. Nie są to powinności łatwe, albowiem najpierw człowiek musi dokonać stosownych zmian w sobie, aby mógł swoimi właściwościami uzupełnić to, co dotychczas dostawał gotowe, do czego jedynie wystarczyło po prostu dostosować się¹⁴.

¹³ H. Muszyński, Nauczyciel wobec współczesnych wyzwań i konieczności, W: D. Waloszek (red.), Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna. Obszary sporów, poszukiwań, wyzwań i doświadczeń w kontekście zmian oświatowych, Kraków 2010, Bliżej Przedszkola, s. 37.

¹⁴ K. Obuchowski, Człowiek intencjonalny, PWN, Warszawa 1993, s. 38.

2. Koncepcja modelu kształcenia przyszłych nauczycieli

2.1 Student jako aktywny uczestnik konstruktywistycznej drogi profesjonalnego rozwoju

Konstruktywizm jest teorią poznawania i budowania osobistej wiedzy człowieka, którego istotą jest teza Piageta o zapośredniczonym sposobie ludzkiego poznania. Przystawiana wiedza nie jest obiektywnym obrazem świata, ale indywidualnym konstruktem¹⁵. Teoria konstruktywizmu pozwala przyjąć - za podstawę teoretyczną nad koncepcją kształcenia nauczycieli- fazową teorię Habermasa- Kohlberga- Eriksona. Umożliwia ona odnoszenie rozwoju nauczyciela do różnych rodzajów rzeczywistości kulturowo- społecznej i odmiennych typów roszczeń, które tę rzeczywistość zgłaszają pod adresem jednostki i grupy społecznej i odpowiednio różnych zapotrzebowań na poziom ich rozwoju zawodowego¹⁶.

Założeniem tej koncepcji jest stadialność rozwoju nauczyciela, której pierwszym etapem jest wchodzenie w rolę zawodową. Realizuje się ona poprzez działania naśladowcze w stosunku do tych form zachowań, które uznaje się za specyficzne czy reprezentatywne dla zawodu. Odwzorowanie zachowań odbywa się bez świadomości ich sensu i uzasadnień zastosowania. Ich celem jest przystosowanie się do otoczenia, poprzez upodabnianie własnych zachowań do obserwowanych matryc. Stadium to nosi nazwę przedkonwencjonalnego.

Specyficzne dla stadium konwencjonalnego jest rozumowe opanowanie konwencji i jej uzasadnień. W tej fazie następuje adaptacja do roli zawodowej, przejawiająca się w akceptacji wyznaczonych przez rolę celów działania, reguł i

¹⁵ S. Dylak *Konstruktywizm jako obiecująca perspektywa w kształceniu nauczycieli*. W: H. Kwiatkowska, T. Lewowicki, S. Dylak (red.), *Współczesność a kształcenie nauczycieli*, WSP ZNP Warszawa 2000 s. 78

¹⁶ H. Kwiatkowska *Pedeutologia*. Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008 s. 204

powinności profesji. Nauczyciel posługuje się wiedzą i wyćwiczonymi sprawnościami w sposób odtwórczy. Jego działania skupiają się na zrozumieniu istoty roli, świadomym sprostaniu jej konwencji oraz realizacji zobowiązania, której rola jest nośnikiem.

Faza trzecia – stadium post konwencjonalne- zakłada identyfikację zobowiązań zawodowych nauczyciela z wartościami uniwersalnymi. Działania nauczyciela wynikają z jego podmiotowości, autonomiczności i odpowiedzialności, nabierając twórczego charakteru przekraczającego ustalenia roli profesji. Upodmiotowienie dokonuje się poprzez refleksyjny, krytyczny stosunek do własnej wiedzy i sprawności zawodowej, weryfikację instytucjonalnej definicji roli i uwolnienia się zewnętrznych konwencji i standardów¹⁷. R. Kwaśnica uważa to stadium za najwyższy etap rozwoju zawodowego nauczyciela. Twórcze przekraczanie roli łączy z umiejętnością krytycznego korzystania z wiedzy, interpretowania i przetwarzania przypisywanych tej profesji powinności, modyfikowania norm związanych z nimi, a także z przełamywaniem konwencji w tym zakresie, co prowadzi do opracowania własnej koncepcji rzeczywistości edukacyjnej nauczyciela¹⁸.

Wyniki badań empirycznych¹⁹ pozwoliły H. Kwiatkowskiej określić dynamikę rozwoju zawodowego nauczyciela, a ich analiza, w perspektywie teorii rozwoju Habermasa – Kohlberga –Eriksona, sformułować uogólnienia w zakresie etapów profesjonalnego rozwoju nauczyciela.

Droga, którą przebywa nauczyciel od bezkrytycznego podporządkowania się do autonomicznego bytu, nie ma charakteru ewolucyjnego wynikającego ze stopniowego wzrostu świadomości zawodowej, rozumienia zjawisk społecznych czy z przechodzenia ze stadium niższego do wyższego. Kontradykcje wymagań wobec nauczyciela, oparte na regułach podporządkowania, przy jednoczesnym wymogu bycia innowacyjnym czy odpowiedzialnym, antynomia wolności w wyborze działania i ograniczenia wynikające z oceny tego działania, a także wyuczona bezradność,

¹⁷ za H. Kwiatkowską *Pedeutologia...* op. cit. s.207-215

¹⁸ R. Kwaśnica *Wprowadzenie do myślenia o wspomaganii nauczycieli w rozwoju*. W: H. Kwiatkowska, T. Lewowicki (red.), *Z zagadnień pedeutologii i kształcenia nauczycieli*. Komitet Nauk Pedagogicznych PAN, Warszawa 1995 s.25-27

¹⁹ za H. Kwiatkowską *Pedeutologia...* op. cit. s.

tworzą skomplikowaną sytuację psychologiczną w tym zawodzie. Kwiatkowska konkluduje, że pożądaną zmianę można osiągnąć poprzez rzeczywistą niezależność w działaniu nauczyciela. Wymaga to jednak wzmocnienia nauczyciela w sensie poznawczym i sprawnościowym, a także osobowościowym poprzez adekwatną do zmian edukację. Wyzwolenie aktywności intelektualnej i samodzielności implikuje myślenie perspektywiczne, prowadzi do autokreacji i budowania koncepcji świata, w którym nauczyciel działa. Wzmocnienie osobowości prowadzi do samoświadomości nauczyciela, znajomości źródeł uppełnomocnień zawodowych.

Samoświadomość przyszłego adepta sztuki nauczycielskiej w zakresie drogi własnego rozwoju profesjonalnego stawia go w sytuacji szerszej perspektywy poznawczej swojego zawodu. Znacząco problematyki kształcenia nauczycieli: Alicja A. Kotusiewicz i Henryka Kwiatkowska²⁰ oraz Maria Dudzikowa²¹, w swoich sugestiach dotyczących programów edukacji uwypuklają potrzebę rozbudzania i wspomagania zdolności autokreacyjnych kandydata na nauczyciela. Stworzenie warunków nabywania podczas procesu studiowania wiedzy i umiejętności z szansą ich równoczesnego praktycznego weryfikowania w różnorodnych placówkach oświatowych daje sposobność do prezentacji siebie w działaniu, do autorefleksji, krytycznego stosunku do własnej wiedzy i umiejętności, skonfrontowania wyobrażeń z rzeczywistością instytucji. Obudowanie zaś praktyk konsultacjami, seminariami, dostarcza wszelkich wzmocnień, umożliwia studentom rzeczywisty dyskurs tak ważny w profesji, w której *rozwój nauczyciela wpisuje się w jego zawód*²². Jest to pierwszy krok na drodze do autonomii, krytycyzmu, poszukiwań własnej przestrzeni aksjologicznej i komunikacyjnej²³.

²⁰ A. Kotusiewicz, H. Kwiatkowska, *Koncepcja pedagogicznego kształcenia nauczycieli – metodologia analiz programowych*. W.: A. A. Kotusiewicz, H. Kwiatkowska, P. Zaczyński (red.), *Pedeutologia. Badania i koncepcje metodologiczne*. Warszawa 1993, s. 59 - 70.

²¹ M. Dudzikowa, *Kompetencje autokreacyjne - czy i jak są możliwe do nabycia w toku studiów*. W: H. Kwiatkowska (red.), *Ewolucja tożsamości pedagogiki*, Warszawa 1991, s. 199 - 212.

²² H. Kwiatkowska op. cit. s.205

²³ R. Kwaśnica *Wprowadzenie do myślenia o wspomaganiu nauczycieli w rozwoju*. W: H. Kwiatkowska, T. Lewowicki (red.), *Z zagadnień peudeologii i kształcenia nauczycieli*, Komitet Nauk Pedagogicznych PAN, Warszawa 1995 s.25

Realizacja powyższych możliwości, w świetle przytoczonej teorii rozwoju zapewnia studentom warunki do aktywnego uczestnictwa w budowaniu drogi własnego rozwoju.

2.2 Student jako podmiot i współorganizator projektowanych zmian

Humanistyczna edukacja nauczycielska wywodzi się z psychologii humanistycznej głęboko zainteresowanej człowiekiem, ludzkim posłannictwem oraz procesem stawania się człowiekiem. Podstawowym celem kształcenia jest pomoc nauczycielowi w odkrywaniu własnej indywidualności. *Kształcenie w zawodzie nauczycielskim jest właściwie szukaniem drogi do siebie i odnajdywaniem siebie* – pisze Henryka Kwiatkowska²⁴. W tekście *Źródła inspiracji nowego myślenia o edukacji nauczycielskiej*²⁵ konstatuje, że obserwacja pracy wcale niemałej części nauczycieli ze statusem wykształcenia akademickiego pozwala zaobserwować koegzystencję ich wysokiej świadomości teoretycznej z działaniem praktycznym, przypominającym poziom stróżówki w kierkegaardowskiej metaforze²⁶. Istotne jest zatem, aby poznanie nauczycieli skierowane było ku samym sobie.

Zakładana indywidualność w tej profesji wymaga zerwania z tradycją dostarczania wspólnego doświadczenia wszystkim studiującym z obawy przed unifikacją osobowości nauczycieli. Wykształcenie pozytywnych wyobrażeń o sobie jako nauczyciela to postulat warunkujący -zdaniem Combsa- rozwój indywidualności przyszłego nauczyciela. Wiedza specjalistyczna rozumiana jako struktura faktów mająca znaczenie, a nie jako ich zbiór, jest podstawowym warunkiem nauczycielskich kompetencji. Wiedza pedagogiczno-metodyczna stanowi jej dopełnienie. Przywoływany już Combs podkreśla, że przyczyną niepowodzeń nauczycieli rzadko jest brak wiedzy przedmiotowej, jest nią z reguły niedostatek kompetencji w zakresie umiejętności nauczania. Dlatego też postuluje współwystępowalność obu form

²⁴ H. Kwiatkowska *Pedeutologia...* op. cit. s.54

²⁵ H. Kwiatkowska *Źródła inspiracji nowego myślenia o edukacji nauczycielskiej*. W: *Źródła inspiracji nowego myślenia o edukacji nauczycielskiej*. Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP Warszawa 1997

²⁶ *Można stworzyć potężną konstrukcję, cały system obejmujący istnienie i historię świata, a samemu bynajmniej nie mieszkać w tym ogromnym, wyniosłym pałacu, ale w szopie obok, albo w psiej budzie, albo, co najwyżej w stróżówce.* z S. Kierkegaard *Bojaźń i drżenie* Warszawa 1982 s. 183

poznania- działania praktycznego studenta warunkującego odkrywanie osobistego znaczenia teorii. W kształceniu nauczycieli obie formy poznania muszą się integrować. Kwiatkowska zaznacza, że głównym celem studiów wynikającym z koncepcji humanistycznej nie jest nauczanie kandydatów na nauczycieli jak uczyć i wychowywać, lecz jak dobrze *używać* siebie jako podstawowego instrumentu w pracy z dzieckiem²⁷. Walorem koncepcji humanistycznej w kształceniu nauczycieli jest gromadzenie wiedzy pedagogicznej i opracowanie metod jej przekazywania.

Humanistyczna koncepcja kształcenia nauczyciela, według Artura W. Combsa wywodzi się z przekonania, że zachowanie człowieka jest bezpośrednim wynikiem postrzegania samego siebie oraz sytuacji, w której się znajduje, a także jakie widzi zależności pomiędzy nimi. Wypływa stąd pogląd, że kształcenie powinno się zajmować bardziej osobowościami niż kompetencjami. Drugą zasadą jest przekonanie, iż ze wszystkich istniejących percepcji najważniejsze jest postrzeganie samego siebie. To, że człowiek nie rodzi się z wyobrażeniem o sobie, a nabywa je w trakcie społecznego uczenia się, warunkuje, że kształcenie nauczycieli powinno być źródłem pozytywnych doświadczeń o sobie jako człowieku i nauczycielu. Jeśli koncepcja Combsa zakłada, że dobrego nauczyciela czyni świat jego percepcji, to percepcyjny świat studenta powinien być podstawową sprawą w programach kształcenia nauczycieli. Z badań przeprowadzonych przez Combsa wynika, że dobry nauczyciel powinien być przede wszystkim człowiekiem. Zasób pozytywnych sądów i doświadczeń na temat własnej osoby, siebie jako człowieka, rozstrzyga o byciu nauczycielem. Dobry nauczyciel to osoba dobrze znająca treści przedmiotu, którego naucza, a także sposoby nauczania tych treści. Jest indywidualnością, której rozwój jest nadrzędną troską twórców koncepcji. Dobry nauczyciel jest twórcą rozwojowego dla dziecka skutku własnego działania. Powinien rozumieć psychologiczne mechanizmy zachowania człowieka i na tej podstawie właściwie odbierać siebie. Ważne jest, jak odbiera zachowanie uczniów, ponieważ zrozumienie tego zachowania ma istotne znaczenie w budowaniu własnej teorii oddziaływań.

Bycie autonomicznym podmiotem, bycie sobą i bycie nauczycielem nie koliduje ze sobą. Jest to świadoma forma niezależnego nauczycielstwa, wyzwolonego

²⁷ H. Kwiatkowska *Pedeutologia ...* op. cit. s. 55

z przepisów narzuconej roli, nauczycielstwa indywidualnej odpowiedzialności, utożsamiającego się ze swoim działaniem, biorącego za nie odpowiedzialność²⁸.

2.3 Student jako kreator osobistych działań dydaktycznych

Wiedza dana w procesie edukacyjnym i wiedza osiągnięta w drodze indywidualnej, osobistej aktywności to różne kategorie wiedzy. Ta pierwsza jest co najwyżej informacją, mówiącą o tym, jaki świat jest, ta druga dotyczy procedury powstawania, a więc tego, jak człowiek buduje swoje pojęcia, a w konsekwencji całe struktury poznawcze, aby móc odpowiedzieć na pytanie, dlaczego świat jest taki²⁹.

Wyjaśnianie roli teorii osobistej nauczyciela ułatwia teoria konstruktów osobistych George'a Kelly'ego³⁰. Głównym założeniem tej teorii jest to, że człowiek, chcąc funkcjonować w rzeczywistości społecznej, musi być jej badaczem. Zatem każdy uczestnik procesu pedagogicznego na własny użytek tworzy swoją indywidualną wersję rzeczywistości edukacyjnej. Budulcem tej unikatowej rzeczywistości są indywidualne doświadczenia, którym nauczyciel nadaje osobiste znaczenia. Podstawą nadawania tych znaczeń jest wewnętrzny system wartości, więc odbierane fragmenty rzeczywistości uzyskują różny poziom znaczeń. Nauczyciel nie jest więc zdeterminowaną zewnętrznie osobą, lecz aktywnym badaczem i twórcą zarówno unikatowych wersji siebie, jak i świata.

Cechą zasadniczą uprawianej przez nauczycieli pedagogiki jest jej głębokie przesiąknięcie osobowością nauczycieli, tym co ich samych pasjonuje. Każdy nauczyciel ma jakąś wyrazistą, jemu tylko właściwą, cechę osobowości, coś, co stanowi o jego bogactwie osobowym i co go wyróżnia. Nauczyciele, każdy po swojemu, urzeczywistniają osobiste koncepcje pedagogiczne- swoje przemyślenia, tworząc własne oryginalne mikrosystemy wychowawcze. Można rzec, kreują

²⁸ H. Kwiatkowska *Edukacja nauczycieli. Konteksty- kategorie- praktyki*. Wydawnictwo IBE. Warszawa 1997

²⁹ S. Dylak, *Konstruktywizm jako...* op. cit. s. 78

³⁰ za H. Kwiatkowską *Pedeutologia* op. cit. s. 116

rzeczywistość szkolną i edukacyjną zgodnie z własnym systemem wartości, wiedzą i doświadczeniem. W ten sposób kreują siebie jako ludzi i nauczycieli³¹.

Posługując się refleksją jako swoistym sposobem poznania, nauczyciel tworzy szczególną konstrukcję myślową w postaci osobistej wiedzy, składającej się z opisów, sądów, ocen, przeświadczeń, norm, antycypacji odnoszącej się do żywej materii jego działania pedagogicznego. Taka wiedza nie może być efektem przekazu. Potrzeba i umiejętność namysłu nad własną praktyką jest drogą rozwoju nauczyciela.

Akceptacja faktu, że wiedza na temat nauczania może być zakwestionowana i może ulegać zmianie, jest jednym z najtrudniejszych zadań przy budowaniu teorii osobistej. Jest zarazem czymś, co nadaje tej teorii charakter dynamiczny i kreatywny. Istotne staje się *bycie* w sytuacji edukacyjnej, w której uprzednio zdobyta wiedza staje się wiedzą „spersonalizowaną” i włączoną do teorii osobistej³².

Refleksja nad teorią osobistą uświadamia dotychczas niewydobyte wartości relacji teoria - praktyka. Jest ona pomostem między myślą naukową a działaniem praktycznym, ułatwiając w pewnym stopniu transformację wiedzy teoretycznej do praktyki. Odbywa się to za pośrednictwem procesu autopoznania. Nauczyciel dokonuje wówczas refleksji nad uczeniem się sztuki nauczania nie tylko z myślą o uczniu, ale także z myślą o sobie jako o kimś, kto chcąc dobrze nauczać, musi sam siebie uczyć uczenia się³³.

Integracja poznania specjalistycznego z poznaniem pedagogicznym nabiera rangi zasady edukacji nauczycielskiej, bowiem kształcenie pedagogiczne na studiach nauczycielskich nie ma wartości samej w sobie, nabiera jej dopiero poprzez rozbudowany kontekst pedagogiczny, gdyż jest wtedy wyznaczane nie tyle przez logikę przedmiotu studiów, ile przez jej funkcję pedagogiczną³⁴.

Zalety teorii osobistej nauczyciela szeroko omawia H. Kwiatkowska. Uważa, że teoria osobista poszerza dyskurs pedentologiczny, czyniąc go bardziej otwartym na

³¹ W. Dróżka, *Młode pokolenie nauczycieli polskich, aspiracje, styl życia i pracy- w świetle badań autobiograficznych*. W: H. Kwiatkowska i T. Lewowicki (red.), *Źródła inspiracji współczesnej edukacji nauczycielskiej*. Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP. Warszawa 1997 s.103

³² R. Perry, *Teoria i praktyka. Proces stawania się nauczycielem*. WSiP Warszawa 2000, s.120

³³ H. Kwiatkowska *Pedeutologia...* op. cit. s.123

³⁴ M. Świątek, *Kształcenie nauczycieli w Anglii i Walii*. W: *Nauczyciel, tendencje, współczesność, przyszłość*. red. S. Wołoszyn „Studia Pedagogiczne” t. XXXIX. Ossolineum Wrocław –Warszawa 1978

różne opcje myślowe. Ponadto twierdzi, że pojęcie to łączy dotychczas konkurencyjne koncepcje kształcenia nauczycieli, a ponadto odnosi się do najważniejszego problemu dotyczącego przygotowania zawodowego nauczycieli, związku teorii z praktyką, uznawanego powszechnie za kluczowy problem efektywności kształcenia nauczycieli. Teoria osobista uświadamia nauczycielowi, że podstawą praktyki zawodowej jest nie tylko teoria naukowa, lecz także teoria, którą tworzy sam, poprzez badanie własnej praktyki. Można by zapytać, kto może lepiej zbadać to, co robi nauczyciel w klasie szkolnej, niż on sam. Żaden bowiem badacz nie może mieć takiego oglądu praktyki i takiego poziomu wtajemniczenia w nią, jak sam doświadczający jej pedagog. Świadomość, że nauczyciel tworzy teorię własnej praktyki, przekształca nauczyciela, przyczynia się do jego rozwoju. H. Kwiatkowska zakłada konieczność pojmowania nauczycielstwa jako praktyki poza teorią. Rola teorii naukowej nie sprowadza się do ustalania norm działania, nie jest też arbitrem w osądzaniu rzeczywistości pedagogicznej. Jest natomiast podstawą i narzędziem rozumienia i wyjaśniania zjawisk pedagogicznych. W większości nauczyciele pojmują teorię jako narzędzie modelowania praktyki. Teoria osobista jest znacznie bliżej praktyki, gdyż stanowi refleksję nad działaniem, a tym samym nad jego poznaniem. Nie tyle służy wyjaśnianiu, co jest nadrzędną funkcją teorii naukowej, jest podstawą poznawczego namysłu³⁵.

Jeżeli teoria będzie się kojarzyć studentowi z obszarem wiedzy zdobywanej na zajęciach w uczelni, a praktyka z rodzajem wiedzy i sprawności zdobywanych najczęściej w szkole, w całkowitej izolacji od nurtu kształcenia teoretycznego, to trudno oczekiwać, aby nauczyciel odczuwał potrzebę łączenia tych obszarów i umiał tego dokonać. Istotne znaczenie w „otwieraniu” wiedzy nauczyciela na nowe zastosowania ma więc integracja poznania teoretycznego z praktycznym już w procesie przygotowywania do zawodu.

2.4 Student jako refleksyjny badacz

³⁵ H. Kwiatkowska *Pedeutologia...* op. cit. s.124

Z refleksji nad praktyką pedagogiczną wyrosła adaptacja teorii psychologii społecznej i socjologii przemysłowej - *action research*, łączona z nazwiskiem Kurta Lewina. Jej emancypacyjny, krytyczny i nastawiony na zmiany rzeczywistości społecznej charakter pozwolił zastosować ją do praktycznego namysłu nad działaniem pedagogicznym³⁶. S. Dylak opisuje ją jako rozwój nauczycielskiej, refleksyjnej praktyki, w kontekście bezpośredniego udziału nauczycieli w nauczaniu przez badanie, a także w toku badania swojej własnej działalności edukacyjnej³⁷.

Koncepcja ta wyznacza nauczycielowi nową rolę - nieprofesjonalnego badacza rzeczywistości szkolnej, wprowadzającego innowacje na podstawie refleksji, do której dochodzi samodzielnie poprzez badanie własnej praktyki³⁸. U podstaw tej teorii leży przekonanie, że wartość teorii formalnej, odległa od pragmatycznych czynności zawodowych, jest mało użyteczna w pracy nauczyciela. Dla badań edukacyjnych zaś znamienym jest, iż realizowane są w oparciu o wiedzę profesjonalnych badaczy, a nie wiedzy uczniów i nauczycieli. Stąd wywodzi się potrzeba badania własnej praktyki, by na tej podstawie formułować potrzebne zasady i normy rzeczywistego działania. Twórcy koncepcji widzą potrzebę kształtowania odpowiedniego stosunku nauczycieli do rezultatu własnych badań. B. Żechowska twierdzi, że w procesie autobadania nauczyciel dokonuje autodiagnozy, autorefleksji, autooceny i autokorekty, poszukując odpowiedzi na pytania: co robię jako nauczyciel, jak to robię, co osiągam, co mogę lub muszę zmienić w swoim działaniu³⁹. Głównym celem badania praktyki jest tworzenie teorii sytuacji, rozpoznanie i interpretacja konkretnego przypadku, uwrażliwienie na jego niepowtarzalność i umiejętności jego zdefiniowania.

S. Palka dostrzega szersze możliwości tej teorii. Intencją badaczy nurtu pedagogiki praktycznie zorientowanej jest słuzenie praktyce pedagogicznej, przy czym szczególną rolę odgrywają, zdaniem uczonego, badania innowacyjne, próby eksperymentalne i *badania w działaniu*- *action research*. Wyniki badań w intencji

³⁶ B. D. Gołębnik, *Ku metainterpretacji teorii i praktyki w kształceniu nauczycieli, czyli Donalda Schöna Koncepcja refleksyjnej praktyki*. W: M. Dudzikowa, B.D. Gołębnik (red.), *Zmiany edukacji nauczycielskiej. Wiedza- biegłość- refleksyjność*. Edytor Toruń –Poznań 1998, s.86

³⁷ S. Dylak *Kształcenie nauczycieli do refleksyjnej praktyki. Zarys genezy, istoty i rozwoju koncepcji*. (Studium literaturowe) W: M. Dudzikowa, T. Lewowicki (red.) *Rocznik Pedagogiczny*, 1996 nr 19

³⁸ H. Kwiatkowska op. cit. s. 216

³⁹ B. Żechowska *O poznaniu nauczyciela*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego Katowice 1995, s.56

służącej praktyce, mogą być wykorzystane do wzbogacenia teoretycznej wiedzy pedagogicznej oraz użyteczne pośrednio do budowy pedagogiki teoretycznej⁴⁰.

Gotowość nauczyciela na *badania w działaniu* wymaga od niego sprawności w krytycznej analizie i ocenie własnego działania, umiejętności pozyskiwania innych osób, uczniów, wychowanków, i angażowania ich w proces badania, określania ich roli w badaniu, notowania obserwacji, relacjonowania jej wyników, systematycznego konsultowania. Zmusza też do charakterystyki działań własnych zespołów wychowawczych czy konkretnych zdarzeń edukacyjnych i ich prezentacji w postaci gotowych opisów a także prezentacji teorii, do której odwołuje się badanie, artykułowanie jej funkcji w badaniu i wyjaśnianiu badanej praktyki⁴¹.

Nauczyciel badacz ma wysoką świadomość przedmiotu badań, siebie jako nauczyciela i obiektu badań. Te atuty badacza umożliwiają docieranie do warstw poznania, które są niedostępne badaczom profesjonalnym.

Antytezą dla niedostatków metodologicznych tych refleksji i braku obiektywizmu jest argumentacja oparta na założeniu, że jeśli nauczyciel nie podejmuje się twórczego podejścia badawczego wobec własnej praktyki edukacyjnej, wykonując zawód o niezwyklej dynamice oraz niepowtarzalnej zmienności trudnych do przewidzenia sytuacji, pozostaje mu metoda prób i błędów, podejścia intuicyjnego i podejścia zdroworozsądkowego⁴².

Komplementarną do teorii *action research* jest koncepcja *refleksyjnej praktyki* Schöna. Urzeczywistnienie tego modelu kształcenia polega na zdobywaniu wiedzy pedagogicznej w toku interpretowania i przeżywania konkretnych sytuacji edukacyjnych⁴³. Założeniem obu jest zbliżenie teorii do praktyki, a także skupienie nad czynnościami praktyki w celu jej doskonalenia. Edukacyjny namysł nad praktyką Schöna zakłada namysł nad działaniem zarówno w toku działania, jak i po jego zakończeniu. Namysł nad praktyką jako sposób poznania zjawiska nauczania, jest

⁴⁰ S. Palka (red.) *Orientacje w metodologii badań pedagogicznych*. Kraków 1998 s. 13

⁴¹ M. Czerepaniak- Walczak *Aspekty i źródła profesjonalnej refleksji nauczyciela*. Edytor Toruń 1997, s.126

⁴² U. Ostrowska *Nauczyciel jako badacz- między ideą a realnością*. Edukacja 1999 nr 2 (66)

⁴³ B. Gołębiak, *Ku metaintegracji teorii i praktyki w uniwersyteckim kształceniu nauczycieli*. W: B. Kwiatkowska – Kowal (red.), *Ewolucja tożsamości pedagogiki*. Materiały ze Zjazdu Pedagogicznego, Warszawa - Rembertów 1993, s. 58 - 59

refleksją profesjonalisty do spraw nauczania, wyposażonego w osobiste teorie w zakresie działań uświadomionych teoretycznie, uprawomocnionych w sferze myśli intelektualnej⁴⁴.

Schön znacząco przyczynił się do zaistnienia zmian w rozumieniu roli, jaką pełni teoria w odniesieniu do profesjonalnej praktyki. Szczególnego znaczenia nabiera tu refleksyjny stosunek nauczyciela czy kandydata do tego zawodu, do własnej praktyki pedagogicznej. Maria Czerepaniak –Walczak, poddając to zagadnienie głębszej analizie, zwraca uwagę, iż sposoby myślenia o praktyce to refleksja w działaniu i refleksja nad działaniem, związana z planowaniem i ocenianiem pracy⁴⁵. Istotny postęp w teoretycznej wiedzy pedagogicznej dostrzega Palka w związku z taką praktyką badawczą, w której dydaktyk stać będzie na zewnątrz sytuacji związanej z kształceniem, nie będzie im ulegał ani im służył, aczkolwiek będzie umiał wyprowadzić z wiedzy teoretycznej uwagi dla praktyki szkolnej⁴⁶.

Ten typ refleksyjności wiąże się z pojęciem *knowledgeable*- zdolnością do tworzenia wiedzy, co oznacza ogólną sprawność metodologiczną do tworzenia nowych wartości poznawczych sytuacji badania własnej praktyki. H. Kwiatkowska wskazuje, że w profesjach o złożonej strukturze pracy, niestandardowych warunkach jej realizacji praktyczne działanie nie jest powtarzalne ani przewidywalne, stąd i kwalifikacje nauczycielskie nie mogą mieć postaci finalnej, one ustawicznie się stają. Umożliwia je refleksja nad własną praktyką nauczyciela.⁴⁷ Wartością koncepcji Schöna jest namysł nad własną wiedzą jako własny depozyt w rozumienia związku między praktyką a teorią akademicką.

Założeniem powyższych teorii jest refleksja nad własną działalnością nauczyciela. Stanowisko, że niedoświadczony student nie posiada jeszcze legitymacji do uprawiania refleksji teoretyczno- praktycznej do bycia refleksyjnym badaczem jest nieuprawnione. Studiując i odbywając praktykę powiązaną ze swoim zawodem, znajduje się w podobnej sytuacji do nauczyciela badacza – w sytuacji zdobywania

⁴⁴ H. Kwiatkowska op. cit. s.221

⁴⁵ M. Czerepaniak- Walczak op. cit. s. 13

⁴⁶ S. Palka, *Praktyczny wymiar dydaktyki ogólnej*. W: T. Lewowicki (red.), *W kręgu teorii i praktyki kształcenia wielostronnego*, Wydawnictwo Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego., Warszawa 1994, s. 123

⁴⁷ H. Kwiatkowska op. cit. s. 70

kompetencji. Jak zauważa bowiem Robert Kwaśnica, nawet najlepiej zorganizowany, zamknięty cykl studiowania nie pozwoli na zdobycie pełnych kompetencji nauczycielskich, ponieważ nauczyciel staje się nauczycielem, wykonując swój zawód⁴⁸.

2.5 Student jako uczestnik wymiany doświadczeń.

Według pragmatyzmu punktem wyjścia i punktem docelowym każdej wiedzy jest doświadczenie. Rezygnując z dążenia do uzyskania prawdy pragmatyzm koncentruje się na procesie dociekania, w którym nie istnieje wyraźny podział między podmiotem a przedmiotem. Pragnąc znaleźć to, co jest znaczące, pragmatyści traktują wiedzę jako proces, a nie jako towar, który może być gromadzony: niemożliwe jest zatem jego gromadzenie. Z idei filozofii pragmatyzmu wyrosła pragmatyczna odmiana myślenia o edukacji. Jej podstawą jest przekonanie o istotności uczenia się przez działanie i doświadczenie, indywidualizm pedagogiczny oraz edukacja dla demokracji⁴⁹. W jego ujęciu edukacja nie jest środkiem do celu, lecz celem samym w sobie, wychowanie zaś jest samo w sobie czymś, co posiada cenę i wartość.

Poglądy Deweya, twórcy tej koncepcji, prowadzą do eksponowania w procesie edukacji uczenia się poprzez doświadczenie i działanie. Pisał on: *gram doświadczenia więcej waży niż tona wiedzy teoretycznej...*⁵⁰. Dlatego też szkoła powinna być miejscem, gdzie odbywa się wymiana doświadczeń w procesie budowy doświadczenia wspólnego. Proces uczenia się ma polegać na rekonstrukcji osobistego i społecznego doświadczenia, a doświadczenie – w relacji zwrotnej stanowić ma infrastrukturę dla uczenia się. Przyczyniając się do tej rekonstrukcji, nauczyciele powinni rozszerzać doświadczenia uczniów, a jednocześnie opierać się o nie.

Obowiązuje zasada, że bezpośrednie doświadczenie jest zawsze lepsze od doświadczenia pośredniego, niejako z *drugiej ręki*. Podstawą koncepcyjną programu szkolnego jest odrzucenie dwóch założeń: odmienności wykształcenia ogólnego i

⁴⁸ R. Kwaśnica *op. cit.* s. 38

⁴⁹ Z. Melosik, *Pragmatyzm i edukacja w Stanach Zjednoczonych: między poglądami J. Deweya a współczesną rzeczywistością*. W: *Odmiany myślenia o edukacji*. red. J. Rutkowiak. Impuls, Kraków 1995, s.98

⁵⁰ J. Dewey, *Demokracja i wychowanie*, Wrocław 1972 s.199

zawodowego oraz podziału wiedzy na praktyczną i teoretyczną. Działanie, które jest źródłem wiedzy, winno być oparciem dla uczenia się, ponieważ człowiek rekonstruuje swoje doświadczenie poprzez działanie właśnie⁵¹. Szacunek dla indywidualnych różnic jest dla pragmatystów punktem wyjścia procesu uczenia się. Z ducha pedagogiki Deweya powstał system daltoński i metoda projektów, zrodziło się nauczanie problemowe i zespołowe, a także nauczanie pod kierunkiem i różne odmiany szkoły pracy⁵². W koncepcji deweyowskiej wyróżnia się dążenie do nadania edukacji kierunku praktycznego, stosowanie się do wymagań rozwoju społecznego, rozwijanie aktywności młodzieży, związania szkoły z realnym życiem⁵³.

Już wielcy filozofowie starożytności wskazywali na osobotwórcze wartości poznania w procesie dialogu ze sobą i światem⁵⁴. W świecie współczesnym kształcenie człowieka ma pomagać w osiągnięciu umiejętności samodzielnego, ciągłego definiowania swojego miejsca w toczących się procesach i analizy własnego w nich udziału, prowadzić do wzbogacenia i uszczegółowienia własnych interpretacji świata. Możliwość wymiany doświadczeń, dawanie możliwości integrowania wiedzy i umiejętności na wyższym poziomie, w szerszym kontekście edukacyjno- społecznym odgrywa dużą rolę dla budowania świadomości pedagogicznej. Umożliwia właściwą optykę postrzegania problematyki wychowawczej i przedmiotowej.

Student, jako uczestnik wymiany doświadczeń, znajduje się w sytuacji sprzyjającej zaistnieniu procesu synergii. Jego istotą jest pojawienie się nowej jakości, która nie istniała wcześniej. Jest zatem synergia dodatkowym elementem jakościowym, wartością dodaną obok już istniejącej. Uczenie się w grupie może korygować dotychczasowe zachowania lub wprowadzać w codzienność nauczyciela nową jakość. Nauczyciel może znaleźć się w kręgu oddziaływań dynamicznych, konstytutywnych, organizujących, operacyjnych, kontekstowych i następczych⁵⁵.

⁵¹ Z. Melosik, *Pragmatyzm i edukacja...* op. cit. s. 100

⁵² I. Szaniawski, *Główne założenia pedagogiki Johna Deweya i jego szkoły*. W: *Historia wychowania*. red. Ł. Kurdybacha t. II PWN Warszawa 1968 s. 757-769

⁵³ L. Kurdybacha, *Główne kierunki rozwoju oświaty XIX i początków XX w.* W: *Historia...* op. cit. s. 840

⁵⁴ D. Jankowska, *Nauczyciele akademicy o kształceniu pedagogicznym w dialogu*. W: *Myśl pedeutologiczna i edukacja ustawiczna nauczycieli*. red. A. Jaworska, S. Zalewska, Wydawnictwo SWPR, Warszawa 2006

⁵⁵ A. Walulik *Moderacyjne i synergiczne kształtowanie dorosłości. Propozycja typologii modeli znaczeń wiedzy religijnej na przykładzie Korespondencyjnego Kursu Biblijnego*. Wydawnictwo WAM, Kraków 2011, s.139

Przez synergę w naukach społecznych należy rozumieć wartość dodaną, która nie zostaje stworzona wprost, lecz ujawnia się jako dodatkowy element oddziaływania lub współdziałania dwóch lub więcej wyróżnionych czynników⁵⁶. Obecność procesów synergetycznych w pedagogice uzasadnia Olaf Axel Burow w tekście *Synergia jako naczelną zasadą pedagogiki humanistycznej*⁵⁷. Nauczyciel posiada własne przeświadczenie co do rozumienia treści stojących przed nim zadań i indywidualną wizję sposobów ich realizacji. Społeczna ich realizacja reprodukuje mnogość takich modeli, dając asumpt do nowej jakości w procesie wymiany doświadczeń. Aby prześledzić wybrane oddziaływania synergetyczne wynikające z współlistnienia czynników je wyzwalających, wykorzystano typologię zaproponowaną przez A. Walulik.

Synergia akceleracyjna, przyspieszając rozumienie i realizację poszczególnych zadań, może sprawiać, że praktyka pedagogiczna nauczyciela stanowiąc będzie rozwojowy i twórczy okres jego życia. Znaczącą dynamikę można dostrzec w synergii aktywującej nowe działania lub inicjującej nowy wymiar aktualnej aktywności. W synergii aktywacyjnej można się dopatrzeć, oprócz kontekstów społecznych, wymiaru emocjonalnego. Intensywność tego zjawiska może inicjować działania związane z uruchamianiem nowych obszarów rozwoju. W wyniku zaistnienia synergii retardacyjnej i dyssypacyjnej, nauczyciel, odraczając swoje działania lub je rozpraszając, podejmuje je po pewnym czasie w nowej perspektywie⁵⁸.

Synergie warunkujące pokazują możliwości wzajemnego warunkowania się treści i zadań praktycznych rzeczywistości pedagogicznej. Wartością dodaną jest potrzeba zdobywania nowych umiejętności, nowej jakości aktywności własnej. Synergia koniunkcyjna wymaga odnalezienia wspólnych płaszczyzn pomiędzy poznawanymi treściami a zadaniami nauczyciela. Wspomaganie nauczyciela podczas realizacji jego zadań poprzez doświadczenie synergii istotowej umacnia potrzebę kształcenia własnych kompetencji pedagogicznych. Synergie z grupy konstytutywnej wskazują na możliwości powstania nowych jakości w zakresie wpływu

⁵⁶ M.L. Latash, *Synergy*, Oxford University Press US, New York, 2008, s.13

⁵⁷ O. A. Burow, *Synergia jako naczelną zasadą w pedagogice humanistycznej*. W: *Edukacja alternatywna. Dylematy teorii i praktyki*, red. B. Śliwowski Wydawnictwo Impuls Kraków 1992 s.91

⁵⁸ A. Walulik *Moderacyjne i synergetyczne kształtowanie...* op. cit. s. 190-192

zinternalizowanych treści teorii pedagogicznej na realizację określonych zadań praktycznych, a także na kształtowanie nowego stylu własnej pracy⁵⁹.

Obecność nauczyciela w społecznościach, które wyzwalają synergię organizacyjną będzie wzmocniała widzenie procesu edukacyjnego i miejsca, jakie pedagog może w nim zajmować. Synergia harmonizująca wspomaga nauczyciela w ustaleniu właściwych proporcji pomiędzy teorią i praktyką pedagogiczną. Wartością dodatkową jest poczucie spójności w myśleniu i działaniu. Synergia teleologiczna zakłada, że kategorie dobra, piękna, prawdy, wartościowych odniesień i powiązań posiadają ugruntowany charakter w pracy pedagogicznej. Pozwalają one organizować działania wokół określonego systemu wartości⁶⁰.

Synergia behawioralna, związana z reaktywnością człowieka, dzieje się na styku wiedzy teoretycznej, metodycznej i aktywności nauczyciela, jest związana z właściwą interpretacją i działaniem. Nową jakością są rozstrzygnięcia w zakresie wyboru *strategii i taktyki* nauczania. Synergia reaktywna zachodzi podczas doświadczania nowych wydarzeń, kiedy nauczyciel podejmuje trud reinterpretacji zdarzenia poprzez treści wiedzy zawodowej. Nowa jakość pojawia się, kiedy wywołane działanie nabiera cech odmiennych od dotychczasowego. Synergia defensywna powstaje w sytuacjach zagrożenia poczucia tożsamości, poczucia własnej wartości, sensu czy godności. Nowa jakość przejawia się w obronie status quo nauczyciela. Synergia operacyjna występuje w sferze decyzji i działań. Jej skutki są spektakularne, ponieważ uwidaczniają się szczególnie w postawach i zachowaniach, jakie przyjmują nauczyciele wobec znaczących wydarzeń⁶¹.

Synergia sytuacyjna, zaistniała w skomplikowanych, niejednoznacznych i problematycznych sytuacjach szkolnych, ujawnia nową jakość- uwrażliwia na obszary wymagające korekty, sposoby jej dokonania, dojrzałe postępowanie. Doświadczanie w codziennym procesie edukacji wymaga od nauczyciela szczególnego namysłu i rozwagi. Znajomość teorii pedagogicznych, wiedzy przedmiotowej są wtedy szczególnie cenne. Poprzez synergię sytuacyjną nauczyciel wybiera z bogatego

⁵⁹ A. Walulik *Moderacyjne i synergiczne kształtowanie...* op. cit. s. 204-235

⁶⁰ A. Walulik *Moderacyjne i synergiczne kształtowanie...* op. cit. s. 266

⁶¹ Tamże, s.298

repertuaru niektóre z doświadczeń, poddaje je ponownej ocenie i dokonuje autokorekty. Proces ten może sprawić, że realizacja aktualnego działania pedagogicznego będzie pozbawiona błędów z przeszłości, a aktualne działanie stanie się nową jakością⁶².

Synergia addytywna pozwala odkryć prawdziwy artyzm w byciu nauczycielem-jakość u zbiegu uzdolnień, talentu i pracowitości. Artyzm ten realizuje się poprzez współwystępowanie uzdolnień pedagogicznych, nadzwyczajnego opanowania metodyki pracy w konfrontacji z dojrzałym i wrażliwym *audytorium*⁶³.

⁶² Tamże, . s.331

⁶³ A. Walulik *Moderacyjne i synergiczne kształtowanie...* op. cit. s.350

ROZDZIAŁ II

CELE PRAKTYK PEDAGOGICZNYCH.

1. Implikacje z przeglądu koncepcji teoretycznych

Przegląd wybranych koncepcji dotyczących procesu konstituowania się nauczyciela w zwodzie pozwala sformułować szereg wniosków w zakresie celów i organizacji praktyk studenckich. Ich analiza stwarza możliwość wyodrębnienia pięciu kategorii teleologicznych: celów w zakresie budowania profesjonalizmu nauczycielskiego, celów realizowanych w trakcie wymiany doświadczeń zawodowych, celów zapewniających refleksyjność nauczyciela w procesie edukacyjnym, celów kreujących postawy badawcze wobec własnej aktywności pedagogicznej i celów pozwalających konstruować podmiotowość nauczycielską.

1.1 Budowanie profesjonalizmu:

- Umożliwienie jednoczesnego kształcenia w zakresie kierunkowym i pedagogiczno –psychologicznym z realizowaniem praktyki szkolnej.
- Udostępnienie możliwości realizacji procesu edukacyjnego w wybranych obszarach poprzez praktykę osobistą.
- Pokazanie wzorów i uznanych zachowań pedagogicznych wynikających z realizowanego modelu teoretycznego.
- Prezentowanie rozwiązań własnych i innowacyjnego podejścia w zakresie realizowanych treści i metod.
- Stworzenie możliwości refleksji nad aktywnością nauczycielską.
- Dostarczenie sposobności do dyskursu pedagogicznego nad społeczno-kulturowymi wymogami zawodu a rzeczywistymi możliwościami nauczyciela.

1.2 Podmiotowość:

- Umożliwienie studentom indywidualnej refleksji nad znaczeniem cech osobowych, predyspozycji, umiejętności teoretycznych i praktycznych w budowaniu profesjonalizmu zawodowego.
- Wskazywanie dróg zastosowań teorii pedagogicznych w rzeczywistości pedagogicznej na podstawie praktyki osobistej.
- Prezentacja różnorodnych rozwiązań praktycznych w realizacji wybranych modeli teoretycznych, a także zastosowań różnych idei w realizacji określonych założeń edukacyjnych.
- Uświadomienie przyczynowo- skutkowej roli nauczyciela w procesie edukacyjnych na podstawie obserwacji i działań własnych studenta.
- Wzmacnianie pozytywnych doświadczeń nauczycielskich poprzez dostrzeżenie osobistych predyspozycji, umiejętności i indywidualnych rozwiązań edukacyjnych studenta.

1.3 Konstruowanie doświadczenia dydaktycznego:

- Umożliwienie studentom zastosowania efektów kształcenia pedagogicznego w praktyce poprzez analizę ich przydatności pragmatycznych.
- Umożliwienie studentowi kreacji rzeczywistości szkolnej i edukacyjnej zgodnie z własnym systemem wartości, wiedzą i doświadczeniem poprzez własną koncepcję zajęć.
- Analiza wiedzy teoretycznej w aspekcie jej zastosowania w procesie tworzenia przez studenta osobistej wiedzy pedagogicznej podczas planowania zajęć.
- Uświadamianie, że podstawą aktywności zawodowej jest nie tylko teoria naukowa, lecz także teoria, którą tworzy sam, poprzez badanie własnej praktyki.

1.4 Refleksyjność:

- Umożliwienie studentowi namysłu nad aktywnością zarówno w toku działania jak i po jego zakończeniu, w powiązaniu z planowaniem i oceną jego pracy
- Umożliwienie studentowi refleksji nad przebiegiem procesu dydaktycznego
- Rozwijanie umiejętności charakterystyki działań własnych, zdarzeń edukacyjnych i ich prezentacji w postaci gotowych opisów, a także prezentacji w aspekcie zastosowanej teorii.
- Zdobywanie wiedzy pedagogicznej w toku interpretowania i przeżywania konkretnych sytuacji edukacyjnych

1.5 Wymiana doświadczeń:

- Umożliwienie studentowi uczestnictwa w wymianie doświadczeń poprzez aktywność w bieżącej praktyce nauczycielskiej związanej z nauczaniem i wychowaniem, refleksję nad własnym działaniem i obserwację cudzej praktyki w celu analiz porównawczych i ogólnego namysłu.
- Umożliwienie edukacyjnego wspierania w nabywaniu kompetencji, które pozwolą z codziennego doświadczenia pedagogicznego uczynić nową jakość.
- Usamodzielnienie studentów w zakresie uczestnictwa w dialogu z różnymi obszarami kształcenia.
- Stworzenie możliwości wymiany doświadczeń w procesie budowy doświadczenia wspólnego poprzez ich rekonstrukcję.
- Dawanie możliwości integrowania wiedzy i umiejętności w szerokim kontekście edukacyjno- społecznym.
- Stwarzanie sytuacji sprzyjającej zaistnieniu procesu synergii budującej nową jakość.

2. Rekomendacje do praktyk studenckich – pedagogicznych.

Mnogość przesłanek wynikających z przeglądu koncepcji pedeutologicznych implikuje rekomendacje do organizacji praktyk studentów kierunków pedagogicznych w dwóch obszarach: po pierwsze w obszarze celów realizowanych w ramach praktyk, po wtóre w sposobie zaplanowania strategii ich przebiegu.

Obszar celów praktyk

Organizacja praktyk

Implikacje wynikające z teorii		Rekomendacje do praktyk – cele pośrednie
Budowanie profesjonalizmu	Umożliwienie jednoczesnego kształcenia w zakresie kierunkowym i pedagogiczno – psychologicznym z realizowaniem praktyki szkolnej.	Zaplanowanie praktyki w czasie trwania studiów
	Udostępnienie możliwości realizacji procesu edukacyjnego w wybranych obszarach poprzez praktykę osobistą.	Budowanie własnego doświadczenia dydaktycznego,
		Budowanie doświadczenia w zakresie organizacji pracy w placówce, zadań nauczycieli, specjalistów, pracowników niepedagogicznych oraz uczestników procesu pedagogicznego
	Zaplanowanie praktyki w zakresie zajęć dydaktycznych, opiekuńczych i wychowawczych	

	Pokazanie wzorów i uznanych zachowań pedagogicznych wynikających z realizowanego modelu teoretycznego.	Hospitacja pokazowych zajęć z zastosowaniem różnorodnych rozwiązań metodycznych
		Wyznaczenie opiekunów praktyk spośród twórczych i uznanych nauczycieli
	Prezentowanie rozwiązań własnych i innowacyjnego podejścia w zakresie realizowanych treści i metod.	Realizacja własnych koncepcji zajęć i propozycji metodycznych
	Stworzenie możliwości refleksji nad aktywnością nauczycielską.	Analiza i interpretacja czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk studenta i obserwowanych zjawisk
	Dostarczenie sposobności do dyskursu pedagogicznego nad społeczno-kulturowymi wymogami zawodu a rzeczywistymi możliwościami nauczyciela.	Poznanie oczekiwań uczniów, podopiecznych, rodziców wobec nauczyciela poprzez zajęcia własne studenta
		Zapoznanie się z oczekiwaniami organów placówki i wymogami wynikającymi z prawa oświatowego i prawa wewnątrzszkolnego
		Organizacja forum wymiany poglądów grupy studentów i doświadczonych nauczycieli
	Umożliwienie studentom indywidualnej refleksji nad znaczeniem cech osobowych,	Analiza mocnych i słabych stron studenta

predyspozycji, umiejętności teoretycznych i praktycznych w budowaniu profesjonalizmu zawodowego	Stosowanie umiejętności i wiedzy teoretycznej
	Zaprojektowanie hospitacji zajęć realizowanych przez kilku nauczycieli
Wskazywanie dróg zastosowań teorii pedagogicznych w rzeczywistości szkolnej na podstawie praktyki osobistej.	Wskazanie modelowych zastosowań metodycznych w praktyce edukacyjnej
	Określenie zadań nauczycieli-opiekunów praktyk przez organizatora projektu
Prezentacja różnorodnych rozwiązań praktycznych w realizacji wybranych modeli teoretycznych, a także zastosowań różnych idei w realizacji określonych założeń edukacyjnych	Obserwacja i realizacja praktycznych rozwiązań metodycznych w nauczaniu
	Identyfikowanie w działaniach edukacyjnych zagadnień poznanych w toku studiów
Uświadomienie przyczynowo- skutkowej roli nauczyciela w procesie edukacyjnych na podstawie obserwacji i działań własnych studenta.	Nauczyciel jako twórca skutku własnego działania
	Doświadczenie modelowania relacji uczeń- nauczyciel
Wzmacnianie pozytywnych doświadczeń nauczycielskich poprzez dostrzeganie osobistych predyspozycji, umiejętności i indywidualnych rozwiązań edukacyjnych	Budowanie pozytywnego wizerunku studenta, jego wiary we własne umiejętności,

	studenta.	dostrzeganie osiągnięć i pomoc w trudnościach
		Dobór nauczycieli- opiekunów praktyk ze zwróceniem uwagi na potrzebę relacji: mistrz-uczeń, przewodnik , tutor
Konstruowanie doświadczenia dydaktycznego	Umożliwienie studentom zastosowania efektów kształcenia pedagogicznego w praktyce poprzez analizę ich przydatności pragmatycznych.	Analizowanie przydatności wiadomości i sprawdzanie skuteczności zastosowania w praktyce edukacyjnej z punktu widzenia ich efektywności
		Wskazanie przez opiekuna praktyki sposobu ewaluacji zajęć
	Umożliwienie studentowi kreacji rzeczywistości szkolnej i edukacyjnej zgodnie z własnym systemem wartości, wiedzą i doświadczeniem poprzez własną koncepcję zajęć.	Umożliwienie samodzielnego prowadzenia zajęć według własnego scenariusza
	Analiza wiedzy teoretycznej w aspekcie jej zastosowania w procesie tworzenia przez studenta osobistej wiedzy pedagogicznej podczas planowania zajęć.	Testowanie zdobytych umiejętności

	Uświadamianie, że podstawą aktywności zawodowej jest nie tylko teoria naukowa, lecz także teoria, którą tworzy sam, poprzez badanie własnej praktyki.	Budowanie warsztatu pracy
Refleksyjność	Umożliwienie studentowi namysłu nad aktywnością zarówno w toku działania jak i po jego zakończeniu, w powiązaniu z planowaniem i oceną jego pracy	Zakładanie wielowariantowości postępowania studenta na etapie planowania zajęć edukacyjnych
		Wskazywanie alternatywnych metod, technik i form pracy po jej zakończeniu
	Umożliwienie studentowi refleksji nad przebiegiem procesu dydaktycznego	Analiza i badanie własnej aktywności edukacyjnej
	Rozwijanie umiejętności charakterystyki działań własnych, zdarzeń edukacyjnych i ich prezentacji w postaci gotowych opisów, a także prezentacji w aspekcie zastosowanej teorii.	Planowanie i konstruowanie scenariuszy zajęć, zapisywanie obserwacji pedagogicznych, charakterystyk uczniów, omawianie zajęć własnych, hospitowanych, ewaluacja
		Zaplanowanie w dokumentacji praktyki sprawozdania z podejmowanych rodzajów aktywności
Zdobywanie wiedzy pedagogicznej w toku interpretowania i przeżywania konkretnych sytuacji edukacyjnych	Wnioskowanie, konkludowanie, gromadzenie doświadczeń w toku praktyki, badanie własnych doznań nad procesem edukacyjnym	

Wymiana doświadczeń	Umożliwienie studentowi uczestnictwa w wymianie doświadczeń poprzez aktywność w bieżącej praktyce nauczycielskiej związanej z nauczaniem i wychowaniem, refleksję nad własnym działaniem i obserwację cudzej praktyki w celu analiz porównawczych i ogólnego namysłu.	Umożliwienie studentowi udziału w bieżącej pracy placówki, kontaktów ze wszystkimi nauczycielami i pracownikami instytucji, w której odbywa się praktyka
		Wymiana doświadczeń z opiekunem praktyk innymi uczestnikami praktyk i nauczycielami
		Dokonywanie porównań własnych i obserwowanych zajęć, adaptowanie interesujących propozycji dla wzbogacania własnego warsztatu pracy
	Umożliwienie edukacyjnego wspierania w nabywaniu kompetencji, które pozwolą z codziennego doświadczenia pedagogicznego uczynić nową jakość.	Stworzenie możliwości indywidualnego ćwiczenia poszczególnych kompetencji
		Wspieranie studenta przez opiekuna praktyk w pokonywaniu napotykanym trudności
	Usamodzielnienie studentów w zakresie uczestnictwa w dialogu z różnymi obszarami kształcenia.	Zaprojektowanie praktyki w oparciu o najbardziej cenionych i doświadczonych nauczycieli
	Stworzenie możliwości wymiany doświadczeń w procesie budowy doświadczenia wspólnego poprzez ich	Zaplanowanie w toku praktyki spotkań plenarnych w celu wymiany doświadczeń i ich

	rekonstrukcję.	analizy
	Dawanie możliwości integrowania wiedzy i umiejętności w szerokim kontekście edukacyjno-społecznym	Analiza wiedzy i umiejętności w aspekcie ich przydatności w dalszej karierze szkolnej ucznia
		Analiza kompetencji uczniów wynikających z potrzeb społecznych
	Stwarzanie sytuacji sprzyjającej zaistnieniu procesu synergii budującej nową jakość.	Dbłość o wysoką jakość na wszystkich etapach organizacji praktyki w celu wyzwania procesu synergii.

3. Szczegółowe obszary działalności praktycznej - cele ogólne i szczegółowe.

Analiza rekomendacji do praktyk pozwala uszczegółowić cele praktyk i dokonać ich operacjonalizacji. Pozwoli też wyodrębnić zadania organizatorów praktyki, a także zadania opiekunów studentów na terenie placówek, w których się odbywają.

Szczegółowe cele praktyki po dokonaniu ich hierarchizacji i pogrupowaniu przedstawiają się następująco:

3.1. Cel ogólny- budowanie profesjonalizmu nauczycielskiego

Cele pośrednie	Cele szczegółowe Student potrafi:	Poziom wymagań				
		K	P	R	D	W
Poznanie wymogów wynikających z prawa oświatowego i wewnątrz- szkolnego i oczekiwań organów placówki	1. Zdefiniować specyfikę funkcjonowania przedszkola, szkoły lub placówki, w której odbywa praktykę 2. Opisać statutowe zadania placówki, w której odbywa praktykę, jej organy i ich kompetencje oraz obowiązki 3. Scharakteryzować zapisy prawa oświatowego w zakresie praw i obowiązków nauczyciela 4. Wymienić kompetencje i wymogi organów prowadzącego i nadzorującego 5. Scharakteryzować podstawowe dokumenty obowiązujące w przedszkolu, szkole: • statut, • program wychowawczy, • program profilaktyki, • WSO oraz regulaminy obowiązujące w placówce oraz ma elementarną wiedzę w zakresie ich konstruowania 6. Omówić dokumentację prowadzoną w placówce oraz sposób jej prowadzenia	•				

Poznanie oczekiwań uczniów, podopiecznych, rodziców wobec nauczyciela	7. Wskazać potrzeby uczniów wynikające z ich wieku rozwojowego w zakresie dydaktycznym, wychowawczym i opiekuńczym a także terapeutyczno-rehabilitacyjnym 8. Dostosować sposób komunikacji w toku lekcji (zajęć) do poziomu rozwoju i możliwości uczniów, 9. Skonfrontować swoją aktywność w tych dziedzinach z uczniami i ich rodzicami poprzez bezpośrednie kontakty na terenie placówki			•		
Poznanie organizacji pracy w placówce, zadań nauczycieli, specjalistów, pracowników niepedagogicznych oraz uczestników procesu pedagogicznego	10. Scharakteryzować organizację pracy w placówce 11. Określić kompetencje i zadania nauczycieli, pedagoga, psychologa, reedukatora, bibliotekarza, nauczyciela świetlicy i in. 12. Zidentyfikować uczestników procesu pedagogicznego oraz określić ich kompetencje	•		•		

Hospitowanie pokazowych zajęć z zastosowaniem różnorodnych rozwiązań metodycznych	13. Podczas hospitacji zaobserwować czynności i procesy, w tym dotyczące uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi⁶⁴: • zorganizowaną i podejmowaną spontanicznie aktywność formalnych i nieformalnych grup uczniów • aktywność poszczególnych uczniów • interakcje dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcje między dziećmi i młodzieżą (w tym samym i w różnym wieku) w sytuacjach lekcyjnych i pozalekcyjnych • procesy komunikowania interpersonalnego i społecznego w grupach wychowawczych i zespołach uczniowskich (klasach), ich specyfikę, prawidłowości i zakłócenia • czynności podejmowane przez opiekuna praktyk w toku prowadzonych przez niego lekcji • tok metodyczny lekcji (zajęć), stosowanych przez nauczyciela metod, form pracy i wykorzystywanych pomocy dydaktycznych • integrowanie przez opiekuna praktyk działalności opiekuńczo-wychowawczej, dydaktycznej, pomocowej i terapeutycznej,					

	• dynamikę grupy (klasy), role pełnionych przez uczestników grupy, zachowania i postaw uczniów, • funkcjonowanie i aktywność w czasie lekcji (zajęć) poszczególnych uczniów, • sposoby aktywizowania i dyscyplinowania uczniów oraz różnicowania poziomu aktywności poszczególnych uczniów • sposoby zadawania i kontrolowania pracy domowej • sposoby oceniania uczniów • działania podejmowanych na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny uczniów • organizację przestrzeni w klasie, sposobu jej zagospodarowania	•	•	•		
Analiza i interpretacja czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk studenta i obserwowanych zjawisk	14. Prowadzić dokumentację praktyki 15. Konfrontować wiedzę teoretyczną z praktyką 16. Ocenić własne funkcjonowanie w toku realizowania zadań opiekuńczych i wychowawczych oraz wypełniania roli nauczyciela 17. Ocenić przebieg prowadzonych działań oraz realizację zamierzonych celów 18. Konsultować z opiekunem praktyk hospitowane i prowadzone działania	•	•	•		

⁶⁴ Szczegółowe cele w realizacji tej przesłanki są zgodne ze Standardami kształcenia przygotowującymi do wykonywania zawodu nauczyciela- załącznik do rozporządzenia Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. Nr 164, poz.1365, z późn. zm.) s.28-30

	19. Omawiać zgromadzone doświadczenia w grupie studentów		•			
Budowanie własnego doświadczenia dydaktycznego	20. Konstruować scenariusz zajęć z wykorzystaniem wiedzy metodycznej i doświadczeń z hospitacji zajęć		•			
	21. Zrealizować zaprojektowany scenariusz zajęć		•			
	22. Omówić zaprezentowane zajęcia i dokonać ich autokorekty			•		
	23. Wykorzystać w toku lekcji (zajęć) środki multimedialne i technologię informacyjną		•			

Realizacja powyższych celów pozwoli w podstawowym stopniu nabywać kompetencje zawodowe przez studenta. Szkoła /przedszkole jako instytucja jest miejscem pracy przyszłego nauczyciela. Jej organy, zadania, kompetencje i pracownicy to struktura, którą student musi poznać, aby określić własne w niej miejsce i swoją rolę zawodową. Etap poznawania placówki i ukierunkowanego hospitowania zajęć ma na celu „bezpieczeństwo psychologiczne” studenta przed etapem „podejmowaniem roli” nauczyciela. Poznanie uczestników procesu edukacyjnego, hospitowane zajęcia, mnogość doświadczeń zastosowań metodycznych zmniejszą dystans i obawę przed niepowodzeniem.

3.2 Cel ogólny- budowanie podmiotowości nauczycielskiej

CELE POŚREDNIE	CELE SZCZEGÓŁOWE STUDENT POTRAFI:	Poziom wymagań			
		K	P	R	D
Analiza mocnych i słabych stron	1. Określić swoje mocne i słabe strony	•			
	2. Ocenić własny rozwój i wskazać swoje miejsce na kontinuum rozwoju		•		

studenta	profesjonalnego 3. Monitorować własne postępy 4. Rozpoznać swoje predyspozycje do zawodu nauczyciela 5. Dokonać redefinicji swoich mocnych i słabych stron podczas trwania praktyki i po jej zakończeniu		•		
Stosowanie umiejętności i wiedzy teoretycznej	6. Dokonać analizy zasobów swojej wiedzy i umiejętności merytorycznych, metodycznych i psychologiczno-pedagogicznych 7. Poszukiwać dla nich zastosowań praktycznych		•		•
Odkrywanie praktycznych zastosowań teoretycznych umiejętności i wiedzy	8. Rozpoznać podczas obserwowanych zajęć modelowe rozwiązania metodyczne 9. Skonstruować scenariusz lekcji z zastosowaniem wskazanej koncepcji metodologicznej		•		•
Obserwacja i realizacja rozwiązań metodycznych w nauczaniu	10. Przeprowadzić zajęcia z wykorzystaniem znanych rozwiązań metodycznych 11. W hospitowanych zajęciach dostrzegać modelowe rozwiązania metodyczne		•		•
Identyfikacja w działaniach edukacyjnych zagadnień poznanych w toku studiów	12. Odnaleźć podczas hospitacji zajęć zagadnienia poznane w toku studiów 13. Wskazać zastosowania wiedzy teoretycznej w określonych etapach procesu edukacyjnego 14. Skonstruować zajęcia zgodnie z poznanymi	•			•

	regułami dydaktyki i metodyki przedmiotu			●	
Nauczyciel jako twórca skutku własnego działania	15. Zdefiniować, na czym polega reaktywność zachowań uczniów młodszym wieku szkolnym 16. Rozpoznać zachowania uczniów jako reakcje na zachowania własne	●			●
Doświadczenie modelowania relacji uczeń-nauczyciel	17. W podstawowym stopniu użyć własnego zachowania jako instrumentu wywołującego pożądane zachowania uczniów podczas prowadzonych zajęć			●	

Realizacja powyższego celu, jak żadna inna, stawia wysokie wymagania wobec opiekuna praktyki studenta. Mądry przewodnik po sztuce nauczania i wychowania, mistrz w swoim zawodzie czuwający raczej nad rozwojem osobowości niż kompetencji zawodowych, uczyni praktykę studenta źródłem pozytywnych doświadczeń o sobie jako człowieku i nauczycielu. Odnalezienie i ukonstytuowanie swojej osoby w tym zawodzie daje nadzieję na kreatywność, chęć rozwoju i doskonalenia się, profesjonalizm. W procesie stawania się podmiotem aktywności zawodowej student winien nieustannie dokonywać rachunku swoich mocnych i słabych stron. Pogłębia w ten sposób samoświadomość zawodową, daje asumpt do samorozwoju, twórczych poszukiwań.

3.3 Cel główny- konstruowanie doświadczenia dydaktycznego

CELE POŚREDNIE	CELE SZCZEGÓŁOWE STUDENT POTRAFI:	Poziom wymagań			
		K	P	R	D

Samodzielne prowadzenie zajęć	1. Pełnić rolę opiekuna-wychowawcy⁶⁵ oraz nauczyciela, w tym dotyczące uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a w szczególności: • diagnozowanie dynamiki grupy oraz sytuacji uczniów w grupie, • poznawanie uczniów, ich sytuacji społecznej, potrzeb, zainteresowań i zdolności, • samodzielne prowadzenie działań opiekuńczo-wychowawczych i terapeutycznych wobec grup i poszczególnych uczniów, z uwzględnieniem ich potrzeb, zgodnie z możliwościami • sprawowanie opieki nad grupą w toku spontanicznej aktywności uczniów, • organizację i prowadzenie zajęć wychowawczych (w tym zajęć integrujących grupę i działań profilaktycznych) w oparciu o samodzielnie opracowywane scenariusze, • podejmowanie indywidualnej pracy z uczniami szczególnie tymi, u których występuje potrzeba stosowania odrębnych działań opiekuńczo-wychowawczych • sprawowanie opieki nad uczniami poza terenem szkoły lub placówki, • planowanie lekcji (zajęć), formułowanie	• • • • • • • • • •	• • • • • • • • • •	• • • • • • • • • •	• • • • • • • • • •

	celów, dobór metod i form pracy oraz środków dydaktycznych, • dostosowywanie metod i form pracy do realizowanych treści, etapu edukacyjnego oraz dynamiki grupy uczniowskiej • organizację i prowadzenie lekcji (zajęć) w oparciu o samodzielnie opracowywane scenariusze, • wykorzystywanie w toku lekcji (zajęć) środków multimedialnych i technologii informacyjnej, • dostosowywanie sposobu komunikacji w toku lekcji (zajęć) do poziomu rozwoju i możliwości uczniów, • animowanie aktywności poznawczej i współdziałania uczniów, rozwijanie umiejętności w miarę możliwości samodzielnego zdobywania wiedzy z wykorzystaniem technologii informacyjnej, • organizację pracy uczniów w grupach zadaniowych, • diagnozowanie poziomu wiedzy i umiejętności uczniów z zaburzeniami w rozwoju, • podejmowanie indywidualnej pracy dydaktycznej z uczniem • podejmowanie działań wychowawczych o charakterze interwencyjnym w sytuacjach konfliktu, zagrożenia bezpieczeństwa,				

	naruszania praw innych i nieprzestrzegania ustalonych zasad, • podejmowanie współpracy z innymi nauczycielami, wychowawcą klasy, pedagogiem szkolnym, psychologiem szkolnym oraz innymi specjalistami pracującymi z uczniami								
Tworzenie warsztatu pracy	2. Notować, dokumentować i gromadzić obserwacje, scenariusze, uwagi w zakresie własnych doświadczeń podczas praktyki 3. Sporządzać i gromadzić pomoce dydaktyczne 4. Sporządzać i prowadzić dokumentację pedagogiczną prowadzoną w placówce								
Analizowanie wiadomości i sprawdzanie skuteczności ich zastosowania w praktyce edukacyjnej z punktu widzenia ich efektywności	5. Konfrontować wiadomości i umiejętności z potrzebami wynikającymi z procesu dydaktycznego 6. Ocenić przydatność swojej wiedzy w nauczaniu 7. Dokonać ewaluacji zajęć 8. Badać efektywność zróżnicowanych rozwiązań metodycznych przeprowadzonych zajęć								
Testowanie zdobytych umiejętności	9. Sprawdzać nabyte podczas prowadzenia zajęć, realizacji zadań opiekuńczych i wychowawczych umiejętności nauczycielskie 10. Ćwiczyć i udoskonalać umiejętności nauczycielskie nabyte podczas praktyki								

Realizacja tego celu zapewnia tworzenie indywidualnego doświadczenia dydaktycznego studenta. To w pierwsza dla wielu z nich zamiana roli- z uczniów w nauczycieli, to sprawdzian rzeczywistej przydatności wiedzy i kompetencji uzyskanych na studiach. Ważne jest w realizacji tego celu obecność i wsparcie opiekuna praktyk, które pozwolą na natychmiastową korektę aktywności studenta, psychologiczne wzmocnią pożądane postawy i podejmowane działania. Zakładane cele szczegółowe prowadzą do konstruowania „własnej” wiedzy i „własnego doświadczenia”, trwałych i pragmatycznych wartości w przyszłej karierze zawodowej.

3.4 Cel główny- rozwój refleksyjności

CELE POŚREDNIE	CELE SZCZEGÓŁOWE STUDENT POTRAFI:	Poziom wymagań			
		K	P	R	D
Zakładanie wielowariantowości postępowania studenta na etapie planowania zajęć edukacyjnych	1. Konstruuje scenariusze zajęć z uwzględnieniem różnych wariantów rozwiązań kluczowych etapów lekcji (np. w doborze materiału, metod, toku, pomocy dydaktycznych) uwzględniając możliwości i ograniczenia uczniów			•	
Wskazywanie alternatywnych metod, technik i form pracy po jej zakończeniu	2. Dokonać analizy założeń metodycznych w zrealizowanym scenariuszu, poszukiwać alternatywnych rozwiązań 3. Wprowadzić korekty do planowanych działań			• •	
Analiza i badanie własnej aktywności edukacyjnej	4. Badać, diagnozować, oceniać i korygować własną pracę samodzielnie i poprzez konsultacje z opiekunem praktyki.			•	

	5. Dokonać oceny przebiegu prowadzonych działań oraz realizacji zamierzonych celów 6. Prowadzić konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania obserwowanych sytuacji i przeprowadzonych działań 7. Dzielić się swoimi spostrzeżeniami i przemyśleniami oraz omawiać zgromadzone doświadczenia w grupie studentów		• • •		
Planowanie i konstruowanie scenariuszy zajęć, zapisywanie obserwacji pedagogicznych, charakterystyk uczniów, omawianie zajęć własnych, hospitowanych, ewaluacja	8. Planować swoją aktywność dydaktyczną i konsultować ją z opiekunem praktyk 9. Konstruować scenariusze zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych i gromadzić materiały do ich realizacji 10. Prowadzić obserwacje pedagogiczne przy pomocy gotowych i samodzielnie skonstruowanych narzędzi 11. Dokonać charakterystyki uczniów poprzez analizę zebranych informacji od nauczycieli, rodziców, wyników nauczania, zachowania ucznia 12. Przeprowadzić ewaluację zajęć 13. Dokonać pomiaru dydaktycznego 14. Analizować wyniki nauczania		• • • • •	• • •	•
Wnioskowanie,	15. Analizować i interpretować				

konkludowanie, gromadzenie doświadczeń w toku praktyki, badanie własnych doznań nad procesem edukacyjnym	zaobserwowane i doświadczane sytuacje i zdarzenia pedagogiczne⁶⁶, w tym: • prowadzenie dokumentacji praktyki, • konfrontowanie wiedzy teoretycznej z praktyką, • ocenę własnego funkcjonowania w toku realizowania zadań opiekuńczych i wychowawczych oraz wypełniania roli nauczyciela • ocenę przebiegu prowadzonych działań oraz realizacji zamierzonych celów, • konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania obserwowanych i prowadzonych działań, • omawianie zgromadzonych doświadczeń w grupie studenckiej 16. Wyciągać wnioski ze swoich doświadczeń 17. Ocenic własne funkcjonowanie w toku realizowanych zadań opiekuńczych wychowawczych i dydaktycznych 18. Dokonać redefinicji swoich mocnych i słabych stron podczas trwania praktyki i po jej zakończeniu	• • • • • • • • • •			

Istotą realizacji założonego celu jest doznanie przez studenta procesu stawania się nauczycielem. Proces ten jest możliwy jedynie poprzez praktyczną aktywność w zawodzie. Refleksja w działaniach i nad działaniami nauczyciela wymaga nieustannej

informacji zwrotnej od podmiotów występujących w procesie edukacji. Niezbędna jest pomoc opiekuna praktyki w dekodowaniu tych informacji, szczególnie pochodzących od uczniów. Rozumienie tego swoistego dialogu pozwoli studentowi na wielowariantowość postępowania edukacyjnego już w trakcie jego stawania się, a także odpowiedzieć na pytania: co jest przedmiotem mojego nauczycielskiego działania, jak przebiega to działanie, jakie cele osiągam, co mogę lub muszę zmienić w swoim działaniu, już po jego zakończeniu.

3.5 Cel główny- wymiana doświadczeń

CELE POŚREDNIE	CELE SZCZEGÓŁOWE STUDENT POTRAFI:	Poziom wymagań			
		K	P	R	D
Wymiana doświadczeń z opiekunem praktyk innymi uczestnikami praktyk i nauczycielami	1. Współdziałać z opiekunem praktyk ⁶⁷ w • sprawowaniu opieki i nadzoru nad grupą oraz w zapewnianiu bezpieczeństwa, • podejmowaniu działań wychowawczych i terapeutyczno-rehabilitacyjnych wynikających z zastanych sytuacji, • prowadzeniu zorganizowanych zajęć wychowawczych, • planowaniu i przeprowadzaniu lekcji (zajęć), • organizowaniu pracy w grupach, stosownie do możliwości i ograniczeń uczniów, • usprawnianiu zaburzonych funkcji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,	•		•	

	• przygotowywaniu pomocy dydaktycznych adekwatnych do możliwości i ograniczeń uczniów, • doborze i wykorzystywaniu środków multimedialnych i technologii informacyjnej w pracy dydaktycznej z uczniami o zróżnicowanych możliwościach i ograniczeniach, • kontrolowaniu i ocenianiu uczniów, • organizowaniu przestrzeni klasy, • podejmowaniu działań w zakresie projektowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej;		•	•	
Porównanie własnych i obserwowanych zajęć, adaptowanie propozycji dla tworzenia warsztatu pracy	2. Budować własny styl pracy poprzez porównanie zajęć własnych i obserwowanych 3. Włączać, adaptować obserwowane rozwiązania, propozycje do własnego warsztatu pracy			• •	
Analiza wiedzy i umiejętności przewidziane programem nauczania w aspekcie ich przydatności w dalszej karierze szkolnej ucznia	4. Analizować podstawę programową etapu edukacyjnego w ramach którego realizuje praktykę 5. Badać program nauczania pod kątem materiału, wiedzy i umiejętności uczniów 6. Wymienić oczekiwania co do poziomu wiadomości i umiejętności następnego szczebla kształcenia swoich uczniów		•	•	•

Analiza kompetencji uczniów wynikających z ich potrzeb społecznych	1. Definiować problemy swoich podopiecznych i dociekać ich źródeł 2. Analizować wskazania poradni psychologiczno-pedagogicznej do pracy z uczniem 3. Gromadzić wiedzę o uczniach, ich sytuacji społecznej, potrzebach, zainteresowaniach i zdolnościach 4. Definiować przyczyny zaburzeń w procesie nauczania uczniów i w ich zachowaniach 5. Opisywać behawioralne przejawy problemów w zachowaniu uczniów i w ich społecznym funkcjonowaniu 6. Konsultować się ze specjalistami w sprawie problemów z podopiecznymi	• • •	•	•	•

Cel główny zawiera postulat budowania doświadczenia nauczycielskiego studenta. Zakłada gromadzenia doświadczenia własnego, ale też zinternalizowania doświadczeń powstałych u wszystkich uczestników praktyki, poprzez ich wymianę. Niezbędnym staje się więc forum obiegu myśli, spostrzeżeń, empirii. Rekonstrukcja osobistego i społecznego doświadczenia ma szansę wzbogacić się o nową jakość powstałą w procesie synergii. Suma indywidualnych doświadczeń w zakresie zadań i indywidualnych wizji sposobów ich realizacji pomnożona przez liczbę uczestników praktyk powiększa doświadczenia każdego z nich, a także może powodować wystąpienie nowej jakości w procesie wymiany doświadczeń takiej jak kategoryzowanie, hierarchizowanie czy uogólnianie doświadczeń w określonym zakresie.

ROZDZIAŁ III

ORGANIZACJA PRAKTYK dla specjalności „Pedagogika przedszkolna z wychowaniem wczesnoszkolnym”

1. Ustalenia ogólne

Celem praktyki pedagogicznej jest gromadzenie doświadczeń związanych z pracą dydaktyczno-wychowawczą nauczyciela i konfrontowanie nabytej wiedzy z zakresu dydaktyki, metodyki nauczania przedmiotu (rodzaju zajęć) oraz umiejętności psychopedagogicznych z rzeczywistością edukacyjną.

W najnowszych standardach kształcenia nauczycieli (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, Dz. U. 2012 nr 0 poz.1311) została określona minimalna liczba godzin praktyk studentów kierunków nauczycielskich. Wynosi ona 150 godzin na studiach w trybie stacjonarnym jak i niestacjonarnym, z czego, co najmniej 40% czasu praktyk powinno być realizowane podczas ostatniego roku kształcenia.

Studenci Wyższej Szkoły im. Bogdana Jańskiego na kierunku pedagogika o specjalności: *pedagogika przedszkolna z wychowaniem wczesnoszkolnym* zrealizują 150 obowiązkowych godzin praktyk w przedszkolach i szkołach.

Proponuje się realizację następującej koncepcji praktyk:

- I część praktyk –hospitacyjna 30 godzin - po I roku studiów pedagogicznych
- II część praktyk – praktyki ciągłe 120 godzin – połączone z samodzielnym prowadzeniem zajęć – po II roku studiów pedagogicznych.

Konstrukcja programu studiów zakłada, że studenci po I roku nie posiadają jeszcze dostatecznych zasobów wiadomości z zakresu metodyki i dydaktyki, które umożliwiłyby im samodzielne prowadzenie zajęć, zatem stosownym wydaje się, aby I część praktyk miała charakter hospitacyjny. Percepcja funkcjonowania placówek szkolnych i przedszkolnych, ich struktury, podstaw prawa oświatowego,

którym się kierują i kompetencji pracowników pozwoli studentom wykreować przestrzeń ich przyszłego miejsca pracy.

Studenci uzyskają możliwość asystowania w zajęciach, włączania się w pracę grup, przygotowania własnych pomocy dydaktycznych, udziału w życiu placówki. Pożądanym jest, aby poznali umiejętności dydaktyczne opiekuna praktyki, metody pracy z uczniami, strategie uzyskiwania zakładanych efektów edukacyjnych itp. Za istotne w konstruowaniu doświadczenia adeptów sztuki nauczycielskiej przyjmuje się refleksyjność i wnioskowanie podczas obserwacji lekcji, które mogą posłużyć studentom do opracowania planów własnych zajęć.

Wskazane jest również, aby praktyki ciągle odbywały się zarówno w przedszkolach, jak i szkołach podstawowych, tak, aby studenci mogli poznać każdą z tych placówek. Pomoże im to określić swoje preferencje, co do typu placówki oraz grupy wiekowej, w których chcieliby podjąć pracę w przyszłości. Ma to niebagatelne znaczenie w aspekcie zróżnicowania metod pracy z dziećmi w zależności od ich wieku i poziomu rozwoju.

Studenci przed podjęciem praktyki hospitacyjnej będą uczestniczyć w cyklu spotkań, których celem jest przygotowanie do udziału w praktykach pedagogicznych.

W ich ramach poznają teoretyczne podstawy praktycznej działalności wychowawczo - dydaktycznej w przedszkolu i szkole w nawiązaniu do badań psychologicznych, biomedycznych i współczesnych rozwiązań dydaktycznych.

Ich celem będzie ukazanie holistycznego charakteru wychowania przedszkolnego i kształcenia zintegrowanego, łączących różne treści w specyficznych formach pracy z dziećmi. Zakłada się łączenie tego, co wnosi postęp w dziedzinie nauk psychologiczno-pedagogicznych z dorobkiem praktyki wychowania przedszkolnego i kształcenia wczesnoszkolnego.

W celu lepszego zrozumienia istoty edukacji dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym program przewiduje dodatkowe kategorie aktywności, w czasie których studenci będą uczestniczyć w różnorodnych formach działalności pedagogicznej realizowanej na terenie uczelni.

W skład tego etapu wchodzi:

1. Zapoznanie się z materiałem filmowym tzn. filmami edukacyjnymi z zakresu dnia aktywności dziecka w przedszkolu i szkole – materiał obejmuje 3 filmy edukacyjne: w tym 2 filmy poświęcone pracy z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym i 1 film związany z pracą pedagogiczną w przedszkolu.

Celem tych czynności jest:

- nabycie przez studentów umiejętności dokonywania obserwacji
- ocenianie przebiegu obserwowanych działań pedagogicznych w kontekście wskazanych celów
- konfrontowanie wiedzy teoretycznej z praktyką

2. Zapoznanie się z materiałem filmowym tzn. filmami edukacyjnymi w formie trzech instruktaży, dotyczących obserwacji zajęć opiekuńczo – wychowawczej

Celem tych czynności jest:

- nabycie przez studentów umiejętności dokonywania obserwacji i jej dokumentowania
- porównanie wiedzy teoretycznej z doświadczeniem pedagogicznym
- gromadzenie doświadczeń związanych z pracą opiekuńczo-wychowawczą w przedszkolu i szkole

3. Udział w szkoleniu dotyczącym Systemu Informatycznego Wspomagania Praktyk

Celem tych czynności jest:

- umożliwienie studentom i opiekunom praktyk sprawną wymianę informacji
- bieżące monitorowanie rozwoju zawodowego studenta
- stworzenie przestrzeni edukacyjnej do wymiany doświadczeń i dialogu
- tworzenie, w miarę potrzeb, grup wsparcia
- doskonalenie warsztatu pracy przyszłego nauczyciela – wychowawcy
- dostęp do polecanej literatury, materiałów dydaktycznych, przepisów

prawa np.: standardów kształcenia nauczycieli, rozporządzeń

4. Udział w szkoleniach:

- a. *kurs pierwszej pomocy w nagłych wypadkach*, przygotowujący do umiejętnego reagowania na różne zdarzenia losowe, występujące na terenie szkoły /przedszkola, które zagrażają życiu lub zdrowiu dziecka –
8 godzin w 10 osobowych grupach;
- b. *kurs wychowawców kolonijnych*, rozwijający umiejętności wychowawczo-opiekuńcze w pracy z dziećmi i młodzieżą, podczas prowadzenia lekcji wychowawczych, wycieczek szkolnych, wyjazdów na zielone szkoły –
szkolenie wyjazdowe;
- c. *szkolenie z zakresu pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Tworzenie indywidualnych programów wspierających rozwój ucznia* -
pozwalający na zwiększenia kompetencji w obszarze pracy z uczniami posiadającymi orzeczenia oraz służące efektywnej realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego przez uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi -
szkolenie dwudniowe – 22 godziny;
- d. *kurs informatyczny*, przygotowujący studentów do sprawnego posługiwania się elektronicznymi formami dokumentowania własnej pracy m.in. prowadzenie e-dziennika – 4 godziny w 10 osobowych grupach.

Proponuje się następujący rozkład godzin praktyki:

Praktyka I – hospitacyjna (po I roku studiów) – 30 godzin, na co składa się:

- 10 godzin obserwacji w przedszkolu
- 10 godzin obserwacji w szkole podstawowej w klasach I - III
- 10 godzin obserwacji zajęć w świetlicy, w szkole podstawowej

Praktyka II – praktyka ciągła (praktyka po II roku studiów) - 120 godzin, które obejmują:

- 60 godzin praktyk w przedszkolu oraz
- 60 godzin w szkole podstawowej

Rezultatem udziału studenta w tym etapie praktyk będzie kształtowanie kompetencji dydaktycznych poprzez zapoznanie się ze: specyfiką pracy przedszkola i szkoły w zakresie realizowanych przez nie zadań dydaktycznych, sposobem funkcjonowania, organizacją i pracą wszystkich podmiotów oraz obowiązującą dokumentacją, obserwowanie i współdziałanie z opiekunem praktyk oraz pełnienie roli nauczyciela.

Na 60 godzin praktyk w placówce składa się:

- 10 godzin obserwacji
- 30 godzin samodzielne przeprowadzenie zajęć/lekcji,
- 6 godzin współpracy z pedagogiem/psychologiem w placówce
- 4 godziny własnej aktywności studenta,
- 10 godzin praktyk, poświęconych na realizację dodatkowych zadań wynikających z potrzeb placówki (np. udział w: szkolnych lub przedszkolnych imprezach, zebraniach z rodzicami, w radzie pedagogicznej. Możliwa jest też współpraca z instytucjami związanymi z placówką, obserwacja ucznia, którego diagnozę opracuje praktykant, samodzielnie poprowadzone zajęcia, przeprowadzenie badań do pracy licencjackiej, itp.).

Konieczne stało się zwiększenie (z 25 na 30) liczby godzin na samodzielne prowadzenie zajęć przez studentów, gdyż jest to jeden z najefektywniejszych sposobów ćwiczenia kompetencji zawodowych przyszłych pedagogów.

Program wprowadza pulę 10 godzin, w trakcie których student może doskonalić i rozszerzyć umiejętności nieprzewidziane w programie praktyki, a wynikające ze specyfiki placówki bądź jej bieżącej pracy np.: zaplanowanych przez nią działań, imprez, wycieczek, zebrań, szkoleń. Pozwoli to na wprowadzenie postulatu zadaniowości, przedkładającego wykonanie zadań przewidzianych w programie nad realizację konkretnej liczby godzin praktyk w danym miesiącu czy tygodniu. Postulat

zadaniowości oraz wyznaczenie dodatkowych godzin pozwala na większą swobodę praktyk i ułatwia pogodzenie rozlicznych obowiązków poza dydaktycznych takich jak: imprezy szkolne i przedszkolne, zajęcia wyrównawcze, zebrania z rodzicami odbywające się w godzinach popołudniowych lub wieczornych.

Propozycja realizacji przez studenta 30 godzin zajęć w każdej placówce, zatem razem 60 godzin zajęć dydaktycznych lub wychowawczych, uzyskuje najwyższe rekomendacje.

Program przewiduje również godziny przeznaczone na współpracę z pedagogiem/psychologiem zatrudnionym w placówce. Koncepcja ta pozwoli studentom konsultować przyczyny trudności dydaktycznych i wychowawczych poszczególnych uczniów, zasięgać opinii na temat: rozwiązywania konfliktów, sposobów radzenia sobie ze stresem, zasad komunikacji interpersonalnej. Są to zagadnienia, w których zgłębianiu pomoże również opiekun praktyk, lecz najbardziej pomocne może okazać się wsparcie specjalisty. Współpraca z psychologiem czy pedagogiem, pozwoli ponadto wzbogacić warsztat pracy studenta udoskonalić jego pracę wychowawczą, zwiększyć kompetencje.

Opiekę nad praktykantami sprawują osoby wyznaczone:

- w szkole wyższej przez władze uczelni;
- w placówce edukacyjnej przez dyrektora.

Zakres obowiązków opiekunów praktyk ustala:

- od strony merytorycznej kierownik danej specjalności realizowanej w szkole wyższej (zgodnie z obowiązującymi standardami oraz wymogami formułowanymi przez nauczycieli ze szkół i placówek, w których student odbywa praktyki)
- od strony organizacyjno-formalnej w szkole wyższej – kierownik Biura Praktyk Pedagogicznych
- w placówce edukacyjnej – dyrektor.

2. Zobowiązania placówki, w której student odbywa praktyki.

Dyrektor szkoły lub przedszkola sprawuje ogólną opiekę nad skierowanymi na praktykę studentami i tworzy atmosferę mobilizującą i zachęcającą ich do pracy w zawodzie nauczycielskim.

W szczególności zaś dyrektor szkoły:

1. Czuwa nad prawidłowym przebiegiem praktyki, kontroluje na bieżąco realizację jej planu
2. Umożliwia studentom wzięcie udziału w zebraniach Rady Pedagogicznej, Komitetu Rodzicielskiego i w zebraniu rodziców uczniów danej klasy, jeśli tego rodzaju zebranie odbywa się w czasie trwania praktyki
3. Zapewnia studentom warunki niezbędne do przeprowadzenia praktyki, zgodnie z zawartym z uczelnią porozumieniem
4. Zapoznaje z przepisami BHP oraz zasadami dotyczącymi funkcjonowania placówki
5. Wyznacza spośród nauczycieli mianowanych lub dyplomowanych opiekuna praktyk, który jest bezpośrednim przełożonym studenta podczas trwania praktyki
6. Konsultuje swoją decyzję z Biurem Praktyk w Szkole Wyższej im. Bogdana Jańskiego w Warszawie
7. Zatwierdza harmonogram praktyki opracowany przez nauczyciela – opiekuna praktyk
8. Potwierdza fakt odbycia praktyki przez studenta na terenie przedszkola/szkoły.

3. Zobowiązania opiekuna praktyk z ramienia szkoły/placówki

Funkcja opiekuna praktyk pedagogicznych z ramienia szkoły nie jest opisana w prawie oświatowym. Od nauczycieli, którzy przyjmują na siebie ten obowiązek zależy w dużym stopniu możliwość sprawdzenia przez studentów w praktyce wiedzy i

umiejętności nabywanych w czasie studiów, a nawet przyszły wybór zawodu. Opiekunowie praktyk wprowadzają studenta w środowisko szkolne i pozaszkolne uczniów, pomagają w planowaniu zajęć i ich rozwoju zawodowym. Na bieżąco śledzą postępy swoich podopiecznych. Ich rola jest bardzo złożona. Różnorodne zadania, które przed nimi stoją wymagają gruntownej wiedzy i bogatego doświadczenia zawodowego.

Dobór opiekunów praktyk winien opierać się na znakomitym ich przygotowaniu do zawodu a także umiejętnościach sprawdzonych w praktyce oświatowej. Znajomość podstawy programowej, obowiązującego w placówce programu, jego obudowy dydaktycznej to podstawa do sprawnego posługiwania się instrumentami metodycznymi i dydaktyką przedmiotu. Nie bez znaczenia jest również zakres ich kompetencji pedagogicznych i psychologicznych.

Zobowiązania opiekuna praktyk pedagogicznych w szkole/przedszkolu zostały podzielone na trzy grupy:

1. Zobowiązania wobec uczelni
2. Zobowiązania wobec opiekuna dydaktycznego uczelni
3. Zobowiązania wobec studentów na poszczególnych etapach praktyk

Zobowiązania opiekuna praktyk wobec uczelni są następujące:

1. Udział w seminarium dotyczącym modelu funkcjonowania praktyk pedagogicznych – dyskusja, propozycje
2. Udział w szkoleniu z technologii informatycznej (obsługa Systemu Informatycznego Wspomagania Praktyk)
3. Udział w warsztatach metodycznych

Zobowiązania opiekuna praktyk wobec opiekuna dydaktycznego uczelni to:

1. Podsumowanie pracy studenta na każdym z dwóch etapów praktyk pedagogicznych i dokonanie oceny przez wypełnienie arkuszy obserwacji według wzorów zawartych w załącznikach 1, 2, 3, 4 do niniejszego

Programu

2. Komunikowanie się z opiekunem dydaktycznym uczelni w zakresie organizacji praktyk pedagogicznych lub zachowania praktykanta

Zobowiązania opiekuna praktyk wobec studenta w I etapie praktyk hospitacyjnych należy:

1. Włączenie studenta w tok życia i pracy szkoły lub placówki, w której odbywa praktykę
2. Opracowanie wspólnie ze studentem szczegółowego harmonogramu zajęć podczas praktyki oraz czuwanie nad jego realizacją
3. Zapoznanie studenta ze specyfiką funkcjonowania szkoły lub placówki, w której odbywa praktykę
4. Zapoznanie studenta z organizacją pracy w placówce, pracownikami pedagogicznymi i pracownikami administracji i obsługi placówki oraz uczestnikami procesów pedagogicznych.
5. Zapoznanie studenta z podstawowymi dokumentami obowiązującymi w szkole oraz zasadami ich konstruowania tj.:
  - statutem,
  - programem wychowawczym szkoły,
  - programem profilaktyki szkolnej,
  - WSO
  - regulaminami obowiązującymi na terenie placówek edukacyjnych
6. Omówienie zasad obserwacji pedagogicznej oraz dokonanie właściwej analizy i interpretacji zjawisk w zakresie:
  - zorganizowanej i podejmowanej spontanicznie aktywności formalnych i nieformalnych grup uczniów,
  - aktywności poszczególnych uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
  - interakcji dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcji między dziećmi i młodzieżą (w tym samym i w różnym wieku),

- procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego w grupach wychowawczych, ich prawidłowości i zakłóceń,
  - czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk oraz prowadzonych przez niego zajęć,
  - sposobu integrowania przez opiekuna praktyk różnej działalności, w tym opiekuńczo-wychowawczej, dydaktycznej, pomocowej i terapeutycznej,
  - dynamiki grupy, ról pełnionych przez uczestników grupy, zachowania i postaw dzieci i młodzieży,
  - działań podejmowanych przez opiekuna praktyk na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny w grupie
7. Współdziałanie w zakresie kształtowania umiejętności:
- sprawowania opieki i nadzoru nad grupą oraz zapewniania jej bezpieczeństwa,
  - podejmowania działań wychowawczych wynikających z zastanych sytuacji,
  - prowadzenia zorganizowanych zajęć wychowawczych,
  - podejmowania działań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
8. Wspieranie studenta w zakresie analizy i interpretacji doświadczanych albo zaobserwowanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym:
- dokumentowaniu obserwowanych doświadczeń pedagogicznych
  - refleksji naukowej nad procesem edukacyjnym
  - ocenie własnego funkcjonowania w toku realizowania zadań opiekuńczych i wychowawczych (dostrzeganie swoich mocnych i słabych stron)
  - ocenie przebiegu prowadzonych działań oraz realizacji zamierzonych celów
  - konsultowaniu obserwowanych sytuacji i przeprowadzanych działań
  - omawianiu zgromadzonych doświadczeń w grupie studentów (słuchaczy)
9. Wspieranie studenta w określeniu jego mocnych i słabych stron
10. Przygotowanie zaleceń do dalszej pracy studenta

Zobowiązania opiekuna praktyk wobec studenta w II etapie praktyk należy:

1. Zapoznanie studenta ze specyfiką szkoły lub placówki, w której jest realizowana praktyka, w szczególności poznanie realizowanych w niej statutowych zadań, sposobu funkcjonowania, organizacji pracy, pracowników, uczestników procesów pedagogicznych oraz prowadzonej dokumentacji
2. Umożliwienie studentowi obserwowania aktywności własnej opiekuna, w tym:
  - czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk w toku prowadzonych przez niego lekcji (zajęć) oraz aktywności uczniów,
  - toku metodycznego lekcji (zajęć), stosowanych przez nauczyciela metod i form pracy oraz wykorzystywanych pomocy dydaktycznych,
  - interakcji dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcji między dziećmi lub młodzieżą w toku lekcji (zajęć),
  - procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego w klasie, ich
  - prawidłowości i zakłóceń,
  - sposobów aktywizowania i dyscyplinowania uczniów oraz różnicowania poziomu aktywności poszczególnych uczniów,
  - sposobu oceniania uczniów,
  - sposobu zadawania i kontrolowania pracy domowej,
  - dynamiki i klimatu społecznego klasy, ról pełnionych przez uczniów, zachowania i postaw uczniów,
  - funkcjonowania i aktywności w czasie lekcji (zajęć) poszczególnych uczniów, z uwzględnieniem uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych,
  - działań podejmowanych przez opiekuna praktyk na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny,
  - organizacji przestrzeni w klasie, sposobu jej zagospodarowania (ustawienie mebli, wyposażenie, dekoracje)
3. Współdziałanie i nadzorowanie studenta w:
  - planowaniu i przeprowadzaniu lekcji (zajęć),
  - organizowaniu pracy w grupach,
  - przygotowywaniu pomocy dydaktycznych,

- wykorzystywaniu środków multimedialnych i technologii informacyjnej w pracy dydaktycznej,
- kontrolowaniu i ocenianiu uczniów,
- podejmowaniu działań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych,
- organizowaniu przestrzeni klasy,
- podejmowaniu działań w zakresie projektowania i udzielania pomocy
- psychologiczno-pedagogicznej;

3. Przygotowanie studenta do pełnienia roli nauczyciela, w szczególności:

- planowania lekcji (zajęć), formułowania celów, doboru metod i form pracy oraz środków dydaktycznych
- dostosowywania metod i form pracy do realizowanych treści, etapu edukacyjnego oraz dynamiki grupy uczniowskiej
- organizacji i prowadzenia lekcji (zajęć) w oparciu o samodzielnie opracowywane scenariusze
- wykorzystywania w toku lekcji (zajęć) środków multimedialnych i technologii informacyjnej
- dostosowywania sposobu komunikacji w toku lekcji (zajęć) do poziomu rozwoju uczniów
- animowania aktywności poznawczej i współdziałania uczniów, rozwijania umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy z wykorzystaniem technologii informacyjnej, organizacji pracy uczniów w grupach zadaniowych
- dostosowywanie podejmowanych działań do możliwości i ograniczeń uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
- diagnozowania poziomu wiedzy i umiejętności uczniów
- podejmowania indywidualnej pracy dydaktycznej z uczniami (w tym uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi)
- podejmowania działań wychowawczych w toku pracy dydaktycznej, w miarę pojawiających się problemów, w sytuacjach: zagrożenia

bezpieczeństwa, naruszania praw innych, nieprzestrzegania ustalonych zasad

- podejmowania współpracy z innymi nauczycielami, wychowawcą klasy pedagogiem szkolnym, psychologiem szkolnym oraz specjalistami pracującymi z uczniami

4. Pomoc w analizie i interpretacji zaobserwowanych albo doświadczanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym:

- prowadzeniu dokumentacji praktyki
- konfrontowaniu wiedzy teoretycznej z praktyką
- ocenie funkcjonowania studenta w toku wypełniania roli nauczyciela (dostrzeganie mocnych i słabych stron)
- ocenie przebiegu prowadzonych lekcji (zajęć) oraz realizacji zamierzonych celów
- omawianiu zgromadzonych doświadczeń w grupie studentów (słuchaczy)

4. Powinności i obowiązki studenta

Celem praktyki hospitacyjnej jest zarówno poznanie placówki z pozycji przyszłego nauczyciela-wychowawcy jak i wnikliwe obserwowanie działalności dydaktyczno-wychowawczej. Ich realizację zapewni pełnienie roli opiekuna-wychowawcy i współdziałanie z opiekunem praktyk. Aktywny udział w praktyce pedagogicznej pozwoli studentowi dokonać porównania w zakresie nabytej podczas studiów wiedzy z praktyką edukacyjną, a także rozwijać umiejętności wykorzystania teorii w projektowaniu własnych działań.

Praktyka ciągła zakłada zdobycie odpowiedniego zasobu spostrzeżeń i doświadczeń pedagogicznych, poznanie typowych czynności wykonywanych przez nauczyciela w toku codziennej pracy oraz podjęcie roli nauczyciela- praktykanta.

Powinności i obowiązki studenta na I etapie praktyk – praktyk hospitacyjnych:

Kształtowanie kompetencji zawodowych poprzez:

1. Zapoznanie się ze specyfiką funkcjonowania przedszkola i szkoły lub placówki, w której student odbywa praktykę
2. Poznanie organizacji pracy w placówce, zadań pracowników, uczestników procesu edukacyjnego
3. Zapoznanie się z podstawami prawa oświatowego, dokumentami statutowymi oraz dokumentacją przebiegu nauczania obowiązującymi w przedszkolu i szkole
4. Prowadzenie obserwacji pedagogicznej oraz analizę i interpretację zjawisk w zakresie:
  - zorganizowanej i podejmowanej spontanicznie aktywności formalnych i nieformalnych grup uczniów
  - aktywności poszczególnych uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
  - interakcji dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcji między dziećmi i młodzieżą (w tym samym i w różnym wieku)
  - procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego w grupach wychowawczych, ich prawidłowości i zakłóceń
  - czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk oraz prowadzonych przez niego zajęć
  - sposobu integrowania przez opiekuna praktyk różnej działalności, w tym opiekuńczo-wychowawczej, dydaktycznej, pomocowej i terapeutycznej
  - dynamiki grupy, ról pełnionych przez uczestników grupy, zachowania i postaw dzieci i młodzieży
  - działań podejmowanych przez opiekuna praktyk na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny w grupie
5. Współdziałanie z opiekunem praktyk ze szczególnym zwróceniem uwagi na:
  - sprawowanie opieki i nadzoru nad grupą oraz zapewnianie bezpieczeństwa

- podejmowanie działań wychowawczych wynikających z zastanych sytuacji
  - prowadzenie zorganizowanych zajęć wychowawczych
  - podejmowanie działań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
6. Analizę i interpretację zaobserwowanych albo doświadczanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym:
- prowadzenie dokumentacji praktyki,
  - konfrontowanie wiedzy teoretycznej z praktyką
  - ocenę własnego funkcjonowania w toku realizowania zadań opiekuńczych i wychowawczych (dostrzeżenie swoich mocnych i słabych stron)
  - ocenę przebiegu prowadzonych działań oraz realizacji zamierzonych celów
  - konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania obserwowanych sytuacji i przeprowadzanych działań
  - omawianie zgromadzonych doświadczeń w grupie studentów (słuchaczy).
7. Określenie swoich słabych i mocnych stron.

Powinności i obowiązki studenta na II etapie praktyk – praktyk ciągłych.

Kształtowanie kompetencji opiekuńczo – wychowawczych oraz dydaktycznych przez:

1. Zapoznanie się ze specyfiką szkoły lub placówki, w której jest realizowana praktyka, a w szczególności poznanie realizowanych przez nią zadań dydaktycznych, sposobu funkcjonowania, organizacji pracy, pracowników, uczestników procesu edukacyjnego oraz prowadzonej dokumentacji przebiegu nauczania
2. Obserwowanie:
  - czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk w toku prowadzonych przez niego lekcji (zajęć) oraz aktywności uczniów,
  - toku metodycznego lekcji (zajęć), stosowanych przez nauczyciela metod i form pracy oraz wykorzystywanych pomocy dydaktycznych,

- interakcji dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcji między dziećmi lub młodzieżą w toku lekcji (zajęć),
  - procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego w klasie, ich
  - prawidłowości i zakłóceń,
  - sposobów aktywizowania i dyscyplinowania uczniów oraz różnicowania poziomu aktywności poszczególnych uczniów,
  - sposobu oceniania uczniów,
  - sposobu zadawania i kontrolowania pracy domowej,
  - dynamiki i klimatu społecznego klasy, ról pełnionych przez uczniów, zachowania i postaw uczniów,
  - funkcjonowania i aktywności w czasie lekcji (zajęć) poszczególnych uczniów, z uwzględnieniem uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych,
  - działań podejmowanych przez opiekuna praktyk na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny,
  - organizacji przestrzeni w klasie, sposobu jej zagospodarowania (ustawienie mebli, wyposażenie, dekoracje)
3. Współdziałanie z opiekunem praktyk w:
- planowaniu i przeprowadzaniu lekcji (zajęć)
  - organizowaniu pracy w grupach
  - przygotowywaniu pomocy dydaktycznych
  - wykorzystywaniu środków multimedialnych i technologii informacyjnej w pracy dydaktycznej
  - kontrolowaniu i ocenianiu uczniów
  - podejmowaniu działań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych
  - organizowaniu przestrzeni klasy
  - podejmowaniu działań w zakresie projektowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej
4. Pełnienie roli nauczyciela, w szczególności:

- planowanie lekcji (zajęć), formułowanie celów, dobór metod i form pracy oraz środków dydaktycznych
  - dostosowywanie metod i form pracy do realizowanych treści, etapu edukacyjnego oraz dynamiki grupy uczniowskiej
  - organizację i prowadzenie lekcji (zajęć) w oparciu o samodzielnie opracowywane scenariusze
  - wykorzystywanie w toku lekcji (zajęć) środków multimedialnych i technologii informacyjnej
  - dostosowywanie sposobu komunikacji w toku lekcji (zajęć) do poziomu rozwoju uczniów
  - animowanie aktywności poznawczej i współdziałania uczniów, rozwijanie umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy z wykorzystaniem technologii informacyjnej
  - organizowanie pracy uczniów w grupach zadaniowych
  - dostosowywanie podejmowanych działań do możliwości i ograniczeń uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
  - diagnozowanie poziomu wiedzy i umiejętności uczniów
  - podejmowanie indywidualnej pracy dydaktycznej z uczniami (w tym uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi)
  - podejmowanie działań wychowawczych w toku pracy dydaktycznej, w miarę pojawiających się problemów, w sytuacjach: zagrożenia bezpieczeństwa, naruszania praw innych, nieprzestrzegania ustalonych zasad
  - podejmowanie współpracy z innymi nauczycielami, wychowawcą klasy, pedagogiem szkolnym, psychologiem szkolnym oraz specjalistami pracującymi z uczniami
5. Analiza i interpretacja zaobserwowanych i doświadczanych sytuacji oraz zdarzeń pedagogicznych, w tym:
- prowadzenie dokumentacji praktyki
  - wykorzystanie wiedzy teoretycznej w praktyce pedagogicznej

- ocena własnego funkcjonowania w toku wypełniania roli nauczyciela (dostrzeganie swoich mocnych i słabych stron)
- ocena przebiegu prowadzonych lekcji (zajęć) oraz realizacji zamierzonych celów
- konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania obserwowanych i prowadzonych lekcji (zajęć)
- omawianie zgromadzonych doświadczeń w grupie studentów

ROZDZIAŁ IV

FINANSOWANIE PRAKTYK

Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego w Warszawie w ramach współpracy ze stołeczną dzielnicą Białoleka realizację zadań wynikających z założeń Projektu „Praktyki pedagogiczne gwarantem skutecznego kształcenia przyszłych nauczycieli” finansuje ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Praktyka pedagogiczna stanowi obowiązkową część studiów, więc studenci muszą brać w niej udział zgodnie z obowiązującymi standardami oraz szczegółowymi wytycznymi uczelni zawartymi w Regulaminie Praktyk. Opiekunowie praktyk ze względu na brak dodatkowego wynagrodzenia za sprawowanie tej funkcji, nie mają często chęci, aby aktywnie zajmować się praktykantami. Ponadto wskutek przeciążenia codziennymi obowiązkami zawodowymi, często rezygnują z opieki w jej trakcie, dlatego też studenci kierunku pedagogicznego zostali objęci wsparciem w projekcie, bowiem, aby dobrze przygotować się do przyszłego zawodu, potrzebują praktyk na lepszym poziomie merytorycznym i organizacyjnym niż te, w których biorą udział obecnie i w jakich uczestniczyliby w dalszym ciągu, gdyby nie skorzystali z wsparcia oferowanego w projekcie.

Projekt ma objąć również opiekunów praktyk ponieważ to właśnie od ich nastawienia i jakości pracy z praktykantem, okazywanej pomocy zależy de facto wartość praktyk. Ponieważ obecnie opiekunowie praktyk są pozbawieni jakiegokolwiek zachęty do angażowania się we wprowadzenie studentów w arkana zawodu, zdarza się nawet, iż rezygnują oni z opieki w trakcie trwania praktyk.

W celu całkowitej poprawy systemu praktyk konieczne jest zaangażowanie i stała współpraca obu grup odbiorców, obejmująca, m.in. zakres merytoryczny i sposób organizacji praktyk pedagogicznych oraz nadzorowanie ich przebiegu. Takie możliwości stwarzały istniejące jeszcze pod koniec XX wieku – szkoły ćwiczeń działające na podstawie ówczesnych regulacji prawnych resortu edukacji.

Obecnie, z racji braku formalno-prawnego i finansowego powiązania systemu oświaty z systemem szkolnictwa wyższego, zorganizowanie szkół i placówek ćwiczeń

jest trudne bez wprowadzenia odpowiedniego wynagrodzenia dla opiekunów praktyk w tych szkołach lub placówkach oraz dodatkowego wsparcia dla tych placówek, które zdecydowały się przyjąć studentów.

Projekt „Praktyki pedagogiczne gwarantem skutecznego kształcenia przyszłych nauczycieli” zakłada „powrót” do ścisłego współdziałania studentów i opiekunów praktyk. Tym pierwszym oferując bardzo praktyczny program praktyk, koncentrujący się na pracy z uczniem oraz szkolenia, niezbędne dla w pełni wykwalifikowanego nauczyciela, a nieobecne w programie studiów. Tym drugim zaś wsparcie w postaci szkoleń, warsztatów, dodatków finansowych, a więc czynniki, które spowodują ich zainteresowanie w sprawowaniu funkcji opiekuna, wzrost motywacji, której obecnie są w dużej mierze pozbawieni. Placówki, które zdecydowały się na przyjęcie studentów na praktyki, należy doposażyć w pomoce dydaktyczne i literaturę pedagogiczną.

Dlatego też zakłada się, że po zakończeniu projektu wyodrębnione zostaną środki finansowe (w budżecie Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego) na realizację praktyk pedagogicznych w szkołach i placówkach edukacyjnych wytypowanych przez uczelnię, w których studenci będą odbywać praktyki.

ROZDZIAŁ V

WARUNKI OCENIANIA I ZALICZENIA PRAKTYK

Ocena towarzyszy człowiekowi na przestrzeni całego życia. Wynika ona z konieczności i potrzeby wartościowania jego postaw, efektów wszelkiej działalności. Oceniany odbiera opinie o skutkach swego postępowania w aspekcie ich trafności, sprawiedliwości i zgodności z samooceną.

Aby ta zgodność zaistniała, oceniany i oceniający muszą znać kryteria i reguły, według których wartościowanie jest dokonywane.

Znajomość, rozumienie i akceptacja ustalonych reguł postępowania w procesie oceniania dotyczy obu stron i musi być przez nie konsekwentnie przestrzegana. Kryteria muszą być sformułowane w sposób jednoznaczny, wykluczający jakąkolwiek manipulację i naginanie ich do potrzeb w konkretnych sytuacjach.

Przy próbie oceniania autorzy programu zastosowali niepełny model dydaktycznego pomiaru sprawdzającego – wielostopniowego wg Bolesława Niemierki.

Pod pojęciem tym należy rozumieć przyporządkowanie symboli (ocen) studentom w taki sposób, aby relacje między symbolami odpowiadały relacjom między studentami ze względu na określone osiągnięcia. Zasady przyporządkowania oceny powinny być ustalone i możliwie dokładnie przestrzegane, a proces pomiarowy podlegać powinien obiektywnej kontroli.

Szczegółowe wymaganie odnośnie zaliczenia poszczególnych obszarów działalności praktycznej znajdują się w tabelkach na stronie 41.

Bardzo ważne jest - cytując za autorem - „(hierarchia) wymagań wyraża się tym, że treść każdej warstwy niższej stanowi część treści każdej warstwy wyższej.”⁶⁸ Oznacza to, że osiągnięcie - w tym wypadku przez studenta - poziomów wyższych wymaga osiągnięcia najpierw poziomów niższych.

Opiekun praktyk przedstawiając wyniki sprawdzania osiągnięć studentów porównuje te osiągnięcia z wymaganiami przewidzianymi na poszczególne stopnie szkolne. Jeżeli, np. student, który spełnia wymagania na ocenę dostateczną, a nie spełnia wymagań na ocenę dobrą, to otrzymuje ocenę dostateczną.

Zatem , biorąc pod uwagę ujęcie B. Niemierki i system oceniania studentów funkcjonujący w Szkole Wyższej im. B. Jańskiego, wymaganiom na poszczególnych poziomach przypisano odpowiednio oceny szkolne: od dostatecznej do bardzo dobrej. Poszczególne oceny oraz ich kryteria przedstawione są w dalszej części Programu na stronie 82, 87 i 88.

1. Ustalenia ogólne :

Każdy student zobowiązany jest do odbycia wymaganej liczby godzin praktyk w danym semestrze i złożenia każdorazowo kompletu dokumentacji u opiekuna praktyk (wyznaczonego przez Władze Uczelni) w określonym terminie;

Zaliczenie praktyk (tak jak i innych przedmiotów kształcenia w toku studiów) jest warunkiem zaliczenia danego semestru i promocji na następny semestr;

Nie dopuszcza się zwolnienia z praktyk pedagogicznych;

Ocena z praktyk powinna być wpisana do indeksu studenta dwukrotnie (tj. w miejscu wyszczególnionych przedmiotów w danym semestrze oraz na str.82)

Regulacje dotyczące nie zaliczenia praktyk albo odwołania z praktyk ujęte są w Regulaminie Studiów:

- W przypadku niezaliczenia praktyk , Dziekan Wydziału Nauk Społecznych może podjąć decyzję o skreśleniu z listy studentów lub (na pisemny wniosek studenta) skierować na powtórzenie danego semestru;
- W stosunku do studentów, którzy z przyczyn uzasadnionych nie odbyli praktyki w terminie określonym w regulaminie praktyk (tj. brali udział w wymianie międzynarodowej, stypendia zagraniczne, przyczyny losowe) dziekan może udzielić zgodę na jej odbycie w innym terminie (ale nie kolidującym z planem zajęć dydaktycznych) według indywidualnych zasad określonych każdorazowo dla poszczególnych studentów (i ich przypadków).

Dodatkowe wymagania:

- Każdorazowa nieobecność w trakcie odbywania praktyk musi być usprawiedliwiona i odrobiona przez studenta (w terminie ustalonym przez opiekuna praktyk i dyrektora szkoły lub placówki);
- Student nie może zrealizować mniej niż 150 godzin praktyk;
- Harmonogram zadań (opracowany przez uczelnię) nie może być zmieniony. W uzasadnionych przypadkach takiej zmiany może dokonać dyrektor szkoły lub placówki.
- Student ma obowiązek wykonać wszystkie zadania objęte programem praktyk, jak również i te, które wyznaczy mu opiekun –nauczyciel praktyk;
- Student ma obowiązek prowadzenia „Teczki praktyk”, zawierającej:
  - wypełnione arkusze obserwacji z hospitowanych lekcji/zajęć oraz różnych form pracy z dzieckiem,
  - konspekty z przeprowadzonych zajęć/lekcji zaakceptowane przez opiekuna praktyk,
  - inne materiały opracowane podczas praktyk, np. przygotowane pomoce dydaktyczne, zdjęcia dokumentujące realizację zajęć i efekty pracy, wykaz przeczytanej literatury, wykaz aktów prawnych, z którymi student się zapoznał itp.

Opiekun –nauczyciel praktyki dokonuje oceny opisowej zawierającej :

- pomysłowość w budowaniu koncepcji zajęć/lekcji;
- sprawność organizacyjna zajęć/lekcji;
- wykorzystanie czasu zajęć/lekcji w kontekście stopnia osiągnięcia celów;
- poziom skuteczności oddziaływania na pracę uczniów;
- sposób motywowania uczniów do pracy;
- stosunek proporcji aktywności nauczyciela do aktywności uczniów;
- ocenę atmosfery w czasie zajęć (relacja nauczyciel – wychowanek/uczeń i wychowanek/uczeń – nauczyciel , w tym dostosowanie sposobu komunikacji do możliwości rozwojowych

dzieci/uczniów);

- sposób monitorowania i ewaluacja efektów pracy uczniów;
- otwartość studenta na sugestie, wskazówki opiekuna praktyk oraz uwzględnianie ich w dalszych działaniach, inicjatywa i zaangażowanie podczas realizacji praktyk.

oraz wystawia stopień (od oceny bardzo dobrej do niedostatecznej według przyjętych kryteriów) na zakończenie praktyk.

Kryteria oceny studenta przez opiekuna – nauczyciela praktyk

Ocenę punktową wskazaną w „Kartach kompetencji studenta” należy przenieść na oceny szkolne w następujący sposób:

- 1 punkt - ocena dostateczna (3.0)
- 2 punkty - ocenę dostateczna plus (3,5)
- 3 punkty - ocena dobra (4.0)
- 4 punkty - ocena dobra plus (4.5)
- 5 punktów – ocena bardzo dobra (5,0)

2. Ocenianie i warunki zaliczenia praktyk – specjalność „Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna”

Ocenianie na specjalności nauczycielskiej *Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna* przebiega dwutorowo, tzn. student jest oceniany przez opiekuna oraz dokonuje samooceny. Ocena, która jest wpisywana do indeksu jest oceną opiekuna. Wprowadzenie możliwości autooceny ma przyczynić się do kształtowania autorefleksji u studenta. ma prowokować go do aktywnego uczestnictwa w procesie doskonalenia zawodowego.

Przy opracowywaniu celów ogólnych i szczegółowych zastosowano wielopoziomowy model wymagań Bolesława Niemierki uwzględniający warstwy treści kształcenia.

Treści kształcenia są podzielone według poziomów wymagań, wyznaczonych przez skalę stopni szkolnych. Szczegółowe dane na temat taksonomii celów przedstawia tabela.

Taksonomia celów według Bolesława Niemierki

Poziom wymagań	Treści	Zaliczenie	Skala stopni
	- brak wiadomości i umiejętności programowych - uczeń nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą,	< K	niedostateczny
Koniecznych (K)	obejmują elementy treści najłatwiejsze, najczęściej stosowane, nie wymagających większych modyfikacji, niezbędne do uczenia się ogółu podstawowych wiadomości i umiejętności najprostsze, możliwie praktyczne	K	dopuszczający

Podstawowych (P)	-obejmują elementy <i>treści nauczania</i> <i>najbardziej</i> <i>przystępne</i>, najprostsze i uniwersalne, niezawodne, pewne naukowo, niezbędne na danym etapie kształcenia i na wyższych etapach oraz bezpośrednio użyteczne w pozaszkolnej działalności ucznia,	K + P	dostateczny
Rozszerzających (R)	- obejmują elementy <i>treści nauczania</i> <i>umiarkowanie</i> <i>przystępne</i>, bardziej złożone i mniej typowe, w pewnym stopniu hipotetyczne, przydatne, ale nie niezbędne na danym etapie kształcenia i na wyższych etapach, pośrednio użyteczne w pozaszkolnej działalności ucznia,	P + R	dobry

Dopełniających (D)	- obejmują elementy <i>treści nauczania</i> <i>trudne do</i> <i>opanowania,</i> najbardziej złożone i unikatowe, twórcze naukowo, wyspecjalizowane, - spełnienie wymagań podstawowych, rozszerzających i dopełniających	R + D	bardzo dobry

Wykraczających (W)	- obejmują treści <i>nauczania</i> <i>pozaprogramowe,</i> wiadomości i umiejętności z wybranej dziedziny wykraczające trudnością ponad dany szczebel szkoły szczególnie złożone i oryginalne, twórcze naukowo, wąskospecjalistyczne, pozbawione bezpośredniej użyteczności w przedmiocie szkolnym i w pozaszkolnej działalności ucznia	D + W	celujący

Ze względu na kryterium zaliczenia zadań w pomiarze wielostopniowym oraz charakter prezentowanego programu zastosowano czterostopniowy poziom wymagań, któremu przypisano obowiązującą w Szkole Wyższej im Bogdana Jańskiego skalę ocen:

Poziom K - wymagania konieczne

Obejmuje wiadomości i umiejętności łatwe dla studenta, niezbędne w dalszej edukacji i użyteczne w życiu. Wskazują pewne braki w opanowaniu wiadomości i umiejętności.

Poziom P - wymagania podstawowe

Stosuje się do wiadomości i umiejętności łatwych, możliwych do opanowania przez studenta przeciętnie zdolnego, przydatne na wyższych etapach kształcenia, mające zastosowanie w życiu pozaszkolnym a jednocześnie rozwijające zainteresowania.

Poziom R - wymagania rozszerzające

Obejmują wiadomości i umiejętności nieco trudniejsze, złożone i mniej typowe, przydatne ale niezbędne w dalszej edukacji.

Poziom D – wymagania dopełniające

Obejmują pełny zakres wiadomości i umiejętności, trudne, złożone i ważne, stwarzają możliwości rozwiązywania problemów pośrednio użytecznych w życiu, wymagają korzystania z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania na poszczególne stopnie szkolne tworzą hierarchię. Uzyskanie poszczególnych stopni przedstawia się następująco:

Skala wymagań programowych i przyporządkowanie im stopnie szkolne wg skali punktowej :

- wymagania na poziomie (K+P) - ocena dostateczna (1 punkt)
ocena dostateczna plus (2 punkty)
- wymagania na poziomie (R) - ocena dobra (3 punkty)
ocena dobra plus (4 punkty)
- wymagania na poziomie (D) tzn. pełne - ocena bardzo dobra (5 punktów)

Kryteria oceny studenta w oparciu o wielostopniowy model wymagań wg B. Niemierki

Poziom K - wymagania konieczne – ocena dostateczna (3.0)

Obejmuje wiadomości i umiejętności łatwe dla studenta, niezbędne w dalszej

edukacji i użyteczne w życiu. Wskazują pewne braki w opanowaniu wiadomości i umiejętności.

Poziom P - wymagania podstawowe na ocenę dostateczną plus (3,5).

Stosuje się do wiadomości i umiejętności łatwych, możliwych do opanowania przez studenta przeciętnie zdolnego, przydatne na wyższych etapach kształcenia, mające zastosowanie w życiu pozaszkolnym a jednocześnie rozwijające zainteresowania.

Poziom R - wymagania rozszerzające na ocenę dobrą (4.0) i dobrą plus (4,5).

Obejmują wiadomości i umiejętności nieco trudniejsze, złożone i mniej typowe, przydatne ale niezbędne w dalszej edukacji.

Poziom D – wymagania dopełniające na ocenę bardzo dobrą (5.0)).

Obejmują pełny zakres wiadomości i umiejętności, trudne, złożone i ważne, stwarzają możliwości rozwiązywania problemów pośrednio użytecznych w życiu, wymagają korzystania z różnych źródeł wiedzy.

Na zakończenie praktyk opiekun praktyk sporządza pisemną ocenę wraz z uzasadnieniem o pracy studenta, wg wzoru stanowiącego załącznik Nr 5,6,7,8, 10,11 do niniejszego Programu. Ocena ta stanowi podstawę wystawienia końcowej oceny z praktyk, której dokonuje opiekun praktyk na uczelni.

Podstawą zaliczenia praktyk jest złożenie przez studenta do Dziekanatu Uczelni, w terminie 14 dni od zakończenia praktyki:

- wypełnionego Dzienniczka praktyk, potwierdzonego przez Dyrektora Placówki, w której student odbywał praktykę,
- wypełnionych arkuszy obserwacji według wzorów zawartych w załącznikach 1, 2, 3, 4 do niniejszego Programu

- teczki praktyk (zawartość opisana na stronie 81)
- oceny opiekuna praktyk (załącznik 10 i 11)
- arkusza ewaluacji praktyk (załącznik 12)

ROZDZIAŁ VI

WZORY DOKUMENTÓW – ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1	Karta kompetencji studenta - etap I (wypełnia student)
Załącznik nr 2	Karta kompetencji studenta - etap II (wypełnia student)
Załącznik nr 3	Karta kompetencji studenta - etap II (wypełnia student)
Załącznik nr 4	Karta kompetencji studenta - etap II (wypełnia student)
Załącznik nr 5	Karta kompetencji studenta - etap I (wypełnia opiekun)
Załącznik nr 6	Karta kompetencji studenta - etap II (wypełnia opiekun)
Załącznik nr 7	Karta kompetencji studenta - etap II (wypełnia opiekun)
Załącznik nr 8	Karta kompetencji studenta - etap II (wypełnia opiekun)
Załącznik nr 9	Dzienniczek praktyk
Załącznik nr 10	Ocena końcowa zaliczenia praktyk pedagogicznych w szkole.
Załącznik nr 11	Ocena końcowa zaliczenia praktyk pedagogicznych w przedszkolu.
Załącznik nr 12	Arkusz ewaluacji praktyk

Załącznik nr 1

Karta kompetencji studenta etap I (wypełnia student)

Opis działania studenta:	Ocena punktowa				
	1	2	3	4	5
Nazwisko studenta:					
Kompetencje studenta:					
1. zna specyfikę funkcjonowania przedszkola i szkoły lub placówki, w której odbywa praktykę					
2. ma uporządkowaną wiedzę na temat organizacji pracy w placówce, pracowników, uczestników procesów pedagogicznych					
3. zna podstawowe dokumenty obowiązujące w przedszkolu i szkole oraz ma elementarną wiedzę w zakresie zasad ich konstruowania tj: • statut, • program wychowawczy szkoły, • program profilaktyki szkolnej, • WSO • regulaminy obowiązujące na terenie placówek edukacyjnych					
4. potrafi dokonać obserwacji pedagogicznej, właściwie analizuje i interpretuje zjawiska w zakresie: • zorganizowanej i podejmowanej spontanicznie aktywności formalnych i nieformalnych grup uczniów • aktywności poszczególnych uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, • interakcji dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcji między dziećmi i młodzieżą (w tym samym i w różnym wieku), • procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego w grupach wychowawczych, ich prawidłowości i zakłóceń • czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk oraz prowadzonych przez niego zajęć • sposobu integrowania przez opiekuna praktyk różnej działalności, w tym opiekuńczo-wychowawczej, dydaktycznej, pomocowej i terapeutycznej, • dynamiki grupy, ról pełnionych przez uczestników grupy, zachowania i postaw dzieci i młodzieży • działań podejmowanych przez opiekuna praktyk na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny w grupie					
5. posiada umiejętności w zakresie współdziałania z opiekunem praktyk ze szczególnym zwróceniem uwagi na; • sprawowanie opieki i nadzoru nad grupą oraz zapewnianie bezpieczeństwa • podejmowanie działań wychowawczych wynikających z zastanych sytuacji,					

• prowadzenie zorganizowanych zajęć wychowawczych, • podejmowanie działań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;					
6. posiada umiejętności w zakresie analizy i interpretacji zaobserwowanych albo doświadczanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym: • prowadzenie dokumentacji praktyki, • konfrontowanie wiedzy teoretycznej z praktyką • ocenę własnego funkcjonowania w toku realizowania zadań opiekuńczych i wychowawczych (dostrzeganie swoich mocnych i słabych stron • ocenę przebiegu prowadzonych działań oraz realizacji zamierzonych celów • konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania obserwowanych sytuacji i przeprowadzanych działań omawianie zgromadzonych doświadczeń w grupie studentów (słuchaczy).					
Samoocena					
Mocne strony –					
Słabe strony-					
Zalecenia do dalszej pracy					

Załącznik nr 2

Karta kompetencji studenta etap II (wypełnia student)

Opis działania studenta:	Ocena punktowa				
	1	2	3	4	5
Nazwisko studenta:					
Kształtowanie kompetencji dydaktyczno – wychowawczych oraz opiekuńczych studenta w zakresie: 1. Obserwowanie:					
1. potrafi dokonać obserwacji czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk w toku prowadzonych przez niego lekcji (zajęć) oraz aktywności uczniów,					
2. potrafi dokonać obserwacji czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk w toku prowadzonych przez niego lekcji (zajęć) oraz aktywności uczniów,					
3. potrafi dokonać obserwacji pedagogicznej, właściwie analizuje i interpretuje zjawiska w zakresie: • interakcji dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcji między dziećmi lub młodzieżą w toku lekcji (zajęć), • procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego w klasie, ich prawidłowości i zakłóceń, • sposobów aktywizowania i dyscyplinowania uczniów oraz różnicowania poziomu aktywności poszczególnych uczniów, • sposobu oceniania uczniów, • sposobu zadawania i kontrolowania pracy domowej, • dynamiki i klimatu społecznego klasy, ról pełnionych przez uczniów, zachowania i postaw uczniów, • funkcjonowania i aktywności w czasie lekcji (zajęć) poszczególnych uczniów, z uwzględnieniem uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych,					
4. rozumie znaczenie : • działań podejmowanych przez opiekuna praktyk na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny, • organizacji przestrzeni w klasie, sposobu jej					

zagospodarowania (ustawienie mebli, wyposażenie, dekoracje)					
samoocena					
Mocne strony –					
Słabe strony-					
Zalecenia do dalszej pracy					

Załącznik nr 3

Karta kompetencji studenta etap II (wypełnia student)

Opis działania studenta:	Ocena punktowa				
	1	2	3	4	5
Nazwisko studenta:					
Kształtowanie kompetencji dydaktyczno – wychowawczych oraz opiekuńczych studenta w zakresie: 2. Pełnienie roli nauczyciela					
1. Student posiada umiejętności w zakresie: - planowania lekcji (zajęć), formułowania celów, doboru metod i form pracy oraz środków dydaktycznych - dostosowywania metod i form pracy do realizowanych treści, etapu edukacyjnego oraz dynamiki grupy uczniowskiej - organizacji i prowadzenia lekcji (zajęć) w oparciu o samodzielnie opracowywane scenariusze - wykorzystywania w toku lekcji (zajęć) środków multimedialnych i technologii informacyjnej					
2. potrafi właściwie interpretować zjawiska w zakresie: - dostosowywania sposobu komunikacji w toku lekcji (zajęć) do poziomu rozwoju uczniów - animowania aktywności poznawczej i współdziałania uczniów, - rozwijania umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy z wykorzystaniem technologii informacyjnej - organizowania pracy uczniów w grupach zadaniowych					
3. zna podstawowe dokumenty dotyczące organizacji pomocy psychologiczno - pedagogicznej obowiązujące w przedszkolu i szkole oraz ma elementarną wiedzę w zakresie zasad ich stosowania tj: - dostosowywanie podejmowanych działań do możliwości i ograniczeń uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi - diagnozowanie poziomu wiedzy i umiejętności uczniów - podejmowanie indywidualnej pracy dydaktycznej z uczniami (w tym uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi)					

• podejmowanie działań wychowawczych w toku pracy dydaktycznej, w miarę pojawiających się problemów, w sytuacjach: zagrożenia bezpieczeństwa, naruszania praw innych, nieprzestrzegania ustalonych zasad					
4. posiada umiejętności w zakresie podejmowania współpracy z innymi nauczycielami, wychowawcą klasy, pedagogiem szkolnym, psychologiem szkolnym oraz innymi specjalistami pracującymi z uczniami					
Samocena					
Mocne strony –					
Słabe strony-					
Zalecenia do dalszej pracy					

Załącznik nr 4

Karta kompetencji studenta etap II (wypełnia student)

Opis działania studenta:	Ocena punktowa				
	1	2	3	4	5
Nazwisko studenta:					
Kształtowanie kompetencji dydaktyczno – wychowawczych oraz opiekuńczych studenta w zakresie: 2. Współpracy z opiekunem praktyk oraz analizy i interpretacji zaobserwowanych i doświadczanych sytuacji oraz zdarzeń pedagogicznych					
1. Student ma uporządkowaną wiedzę na temat: • organizacji pracy w placówce, • realizowanych przez placówkę zadań dydaktycznych, • sposobu funkcjonowania, organizacji pracy, • pracowników, uczestników procesu edukacyjnego • prowadzonej dokumentacji przebiegu nauczania					
2. posiada umiejętności w zakresie współdziałania z opiekunem praktyk ze szczególnym zwróceniem uwagi na; • planowaniu i przeprowadzaniu lekcji (zajęć) • organizowaniu pracy w grupach • przygotowywaniu pomocy dydaktycznych • wykorzystywaniu środków multimedialnych i technologii informacyjnej w pracy dydaktycznej • kontrolowaniu i ocenianiu uczniów • podejmowaniu działań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych • organizowaniu przestrzeni klasy • podejmowaniu działań w zakresie projektowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej					
6. posiada umiejętności w zakresie analizy i interpretacji zaobserwowanych albo doświadczanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym:					

• prowadzenie dokumentacji praktyki • wykorzystanie wiedzy teoretycznej w praktyce pedagogicznej • ocena własnego funkcjonowania w toku wypełniania roli nauczyciela (dostrzeganie swoich mocnych i słabych stron) • ocena przebiegu prowadzonych lekcji (zajęć) oraz realizacji zamierzonych celów • konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania obserwowanych i prowadzonych lekcji (zajęć) • omawianie zgromadzonych doświadczeń w grupie studentów					
Samoocena					
Mocne strony –					
Słabe strony-					
Zalecenia do dalszej pracy					

Załącznik nr 5

Karta kompetencji studenta etap I (wypełnia opiekun)

Opis działania studenta:	Ocena punktowa				
	1	2	3	4	5
Nazwisko studenta:					
Kompetencje studenta:					
1. zna specyfikę funkcjonowania przedszkola i szkoły lub placówki, w której odbywa praktykę					
2. ma uporządkowaną wiedzę na temat organizacji pracy w placówce, pracowników, uczestników procesów pedagogicznych					
3. zna podstawowe dokumenty obowiązujące w przedszkolu i szkole oraz ma elementarną wiedzę w zakresie zasad ich konstruowania tj: • statut, • program wychowawczy szkoły, • program profilaktyki szkolnej, • WSO • regulaminy obowiązujące na terenie placówek edukacyjnych					
4. potrafi dokonać obserwacji pedagogicznej, właściwie analizuje i interpretuje zjawiska w zakresie: • zorganizowanej i podejmowanej spontanicznie aktywności formalnych i nieformalnych grup uczniów • aktywności poszczególnych uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, • interakcji dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcji między dziećmi i młodzieżą (w tym samym i w różnym wieku), • procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego w grupach wychowawczych, ich prawidłowości i zakłóceń • czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk oraz prowadzonych przez niego zajęć • sposobu integrowania przez opiekuna praktyk różnej działalności, w tym opiekuńczo-wychowawczej, dydaktycznej, pomocowej i terapeutycznej, • dynamiki grupy, ról pełnionych przez uczestników grupy, zachowania i postaw dzieci i młodzieży • działań podejmowanych przez opiekuna praktyk na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny w grupie					
5. posiada umiejętności w zakresie współdziałania z opiekunem praktyk ze szczególnym zwróceniem uwagi na; • sprawowanie opieki i nadzoru nad grupą oraz zapewnianie bezpieczeństwa					

• podejmowanie działań wychowawczych wynikających z zastanych sytuacji, • prowadzenie zorganizowanych zajęć wychowawczych, • podejmowanie działań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;					
6. posiada umiejętności w zakresie analizy i interpretacji zaobserwowanych albo doświadczanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym: • prowadzenie dokumentacji praktyki, • konfrontowanie wiedzy teoretycznej z praktyką • ocenę własnego funkcjonowania w toku realizowania zadań opiekuńczych i wychowawczych (dostrzeganie swoich mocnych i słabych stron • ocenę przebiegu prowadzonych działań oraz realizacji zamierzonych celów • konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania obserwowanych sytuacji i przeprowadzanych działań omawianie zgromadzonych doświadczeń w grupie studentów (słuchaczy).					
Ocena studenta przez opiekuna praktyk					
Mocne strony –					
Słabe strony-					
Zalecenia do dalszej pracy					

Załącznik nr 6

Karta kompetencji studenta etap II (wypełnia opiekun)

Opis działania studenta:	Ocena punktowa				
	1	2	3	4	5
Nazwisko studenta:					
Kształtowanie kompetencji dydaktyczno – wychowawczych oraz opiekuńczych studenta w zakresie: 3. Obserwowanie:					
1. potrafi dokonać obserwacji czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk w toku prowadzonych przez niego lekcji (zajęć) oraz aktywności uczniów,					
2. potrafi dokonać analizy toku metodycznego lekcji (zajęć), rozróżnić stosowane przez nauczyciela metody i formy pracy oraz ocenić dobór wykorzystywanych pomocy dydaktycznych,					
3. potrafi dokonać obserwacji pedagogicznej, właściwie analizuje i interpretuje zjawiska w zakresie: • interakcji dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcji między dziećmi lub młodzieżą w toku lekcji (zajęć), • procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego w klasie, ich prawidłowości i zakłóceń, • sposobów aktywizowania i dyscyplinowania uczniów oraz różnicowania poziomu aktywności poszczególnych uczniów, • sposobu oceniania uczniów, • sposobu zadawania i kontrolowania pracy domowej, • dynamiki i klimatu społecznego klasy, ról pełnionych przez uczniów, zachowania i postaw uczniów, • funkcjonowania i aktywności w czasie lekcji (zajęć) poszczególnych uczniów, z uwzględnieniem uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych,					
4. rozumie znaczenie : • działań podejmowanych przez opiekuna praktyk na rzecz					

zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny, organizacji przestrzeni w klasie, sposobu jej zagospodarowania (ustawienie mebli, wyposażenie, dekoracje)					
Ocena studenta przez opiekuna praktyk					
Mocne strony –					
Słabe strony-					
Zalecenia do dalszej pracy					

Załącznik nr 7

Karta kompetencji studenta etap II (wypełnia opiekun)

Opis działania studenta:	Ocena punktowa				
	1	2	3	4	5
Nazwisko studenta:					
Kształtowanie kompetencji dydaktyczno – wychowawczych oraz opiekuńczych studenta w zakresie: 3. Pełnienie roli nauczyciela					
1. Student posiada umiejętności w zakresie: - planowania lekcji (zajęć), formułowania celów, doboru metod i form pracy oraz środków dydaktycznych - dostosowywania metod i form pracy do realizowanych treści, etapu edukacyjnego oraz dynamiki grupy uczniowskiej - organizacji i prowadzenia lekcji (zajęć) w oparciu o samodzielnie opracowywane scenariusze - wykorzystywania w toku lekcji (zajęć) środków multimedialnych i technologii informacyjnej					
2. potrafi właściwie interpretować zjawiska w zakresie: - dostosowywania sposobu komunikacji w toku lekcji (zajęć) do poziomu rozwoju uczniów - animowania aktywności poznawczej i współdziałania uczniów, - rozwijania umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy z wykorzystaniem technologii informacyjnej - organizowania pracy uczniów w grupach zadaniowych					
3. zna podstawowe dokumenty dotyczące organizacji pomocy psychologiczno - pedagogicznej obowiązujące w przedszkolu i szkole oraz ma elementarną wiedzę w zakresie zasad ich stosowania tj: - dostosowywanie podejmowanych działań do możliwości i ograniczeń uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi - diagnozowanie poziomu wiedzy i umiejętności uczniów - podejmowanie indywidualnej pracy dydaktycznej z uczniami (w tym uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi)					

• podejmowanie działań wychowawczych w toku pracy dydaktycznej, w miarę pojawiających się problemów, w sytuacjach: zagrożenia bezpieczeństwa, naruszania praw innych, nieprzestrzegania ustalonych zasad					
4. posiada umiejętności w zakresie podejmowania współpracy z innymi nauczycielami, wychowawcą klasy, pedagogiem szkolnym, psychologiem szkolnym oraz innymi specjalistami pracującymi z uczniami					
Ocena studenta przez opiekuna praktyk					
Mocne strony –					
Słabe strony-					
Zalecenia do dalszej pracy					

Załącznik nr 8

Karta kompetencji studenta etap II (wypełnia opiekun)

Opis działania studenta:	Ocena punktowa				
	1	2	3	4	5
Nazwisko studenta:					
Kształtowanie kompetencji dydaktyczno – wychowawczych oraz opiekuńczych studenta w zakresie: 4. Współpracy z opiekunem praktyk oraz analizy i interpretacji zaobserwowanych i doświadczanych sytuacji oraz zdarzeń pedagogicznych					
2. Student ma uporządkowaną wiedzę na temat: • organizacji pracy w placówce, • realizowanych przez placówkę zadań dydaktycznych, • sposobu funkcjonowania, organizacji pracy, • pracowników, uczestników procesu edukacyjnego • prowadzonej dokumentacji przebiegu nauczania					
2. posiada umiejętności w zakresie współdziałania z opiekunem praktyk ze szczególnym zwróceniem uwagi na; • planowaniu i przeprowadzaniu lekcji (zajęć) • organizowaniu pracy w grupach • przygotowywaniu pomocy dydaktycznych • wykorzystywaniu środków multimedialnych i technologii informacyjnej w pracy dydaktycznej • kontrolowaniu i ocenianiu uczniów • podejmowaniu działań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych • organizowaniu przestrzeni klasy • podejmowaniu działań w zakresie projektowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej					
6. posiada umiejętności w zakresie analizy i interpretacji zaobserwowanych albo doświadczanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym:					

• prowadzenie dokumentacji praktyki • wykorzystanie wiedzy teoretycznej w praktyce pedagogicznej • ocena własnego funkcjonowania w toku wypełniania roli nauczyciela (dostrzeganie swoich mocnych i słabych stron) • ocena przebiegu prowadzonych lekcji (zajęć) oraz realizacji zamierzonych celów • konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania obserwowanych i prowadzonych lekcji (zajęć) • omawianie zgromadzonych doświadczeń w grupie studentów					
Ocena studenta przez opiekuna praktyk					
Mocne strony –					
Słabe strony-					
Zalecenia do dalszej pracy					

Załącznik nr 9

DZIENNICZEK PRAKTYK

dla studentów Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego
w Warszawie

Imię i nazwisko studenta .....

Numer albumu .....

Kierunek ..... studiów:

.....
.....

Rok ..... studiów/ ..... semestr:

.....
.....

Specjalność:
.....
.....

Czas ..... trwania ..... praktyki

.....
.....

Nazwa ..... i adres placówki, w której odbywana jest praktyka

.....
.....

Imię ..... i nazwisko opiekuna ..... praktyk

.....
.....

**Opiekun praktyki na bieżąco potwierdza realizację zadań przez studenta.
Dyrektor podpisuje wypełniony dzienniczek w ostatnim dniu praktyki.**

Stronę nr 2 należy powielić tyle razy ile studentowi jest potrzebne.

Nazwisko _____ i _____ imię _____ studenta

.....

DATA	GODZINY PRAKTYK OD - DO	GRUPA/ KLASA	RODZAJ ZAJĘĆ.	UWAGI, OBSERWACJE WNIOSKI STUDENTA	PODPIS I OPIEKUNA

Warszawa, dnia .....

ZAŚWIADCZENIE

Niniejszym zaświadcza się, że Pan/Pani .....
student/studentka .....roku studiów Szkoły Wyższej Bogdana Jańskiego
kierunku .....
specjalności .....
odbył/a praktykę studencką w .....
.....
w terminie .....

.....
podpis i pieczęć dyrektora

Załącznik nr 10

Warszawa, dnia.....

Ocena końcowa zaliczenia praktyki pedagogicznej

w szkole

Imię i nazwisko: .....

Student/ka Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego w Warszawie

Odbył/a praktyki pedagogiczne ciągle w terminie: .....

Samodzielnie przeprowadził:

- ..... godzin lekcji w klasach I –III i

Obserwował ..... godzin lekcji z .....

.....
prowadzonych przez nauczycieli i studentów.

Zadania bloku psychologiczno-pedagogicznego student realizował w ciągu
.....godzin odbywania praktyki ciągłej po II roku studiów poprzez
udział w:.....

.....
.....
.....
.....

Ponadto brał udział w następujących działaniach dydaktyczno-wychowawczych
nauczyciela :

- np. lekcje wychowawcze (prowadził i/lub obserwował).....

- .....

- .....

- .....

- .....

Proponowana ocena końcowa: .....

Cechy, które nauczyciel-opiekun praktyk:

1. uważa za mocne strony studenta:.....

.....
.....
.....

2. uważa za słabe strony studenta .....

.....
.....
.....
.....
.....

.....
Podpis nauczyciela-opiekuna praktyk

.....
Podpis praktykanta

.....
Pieczęć szkoły Pieczętka i podpis dyrektora szkoły

Załącznik nr 11

Warszawa, dnia.....

Ocena końcowa zaliczenia praktyki pedagogicznej

w przedszkolu

Imię i nazwisko: .....

Student/ka Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego w Warszawie

Odbył/a praktyki pedagogiczne ciągle w terminie: .....

Samodzielnie przeprowadził:

- .....godzin zajęć dydaktycznych w przedszkolu

Obserwował ..... godzin zajęć dodatkowych z .....

.....
.....
.....
.....

prowadzonych przez nauczycieli, studentów .

Zadania bloku psychologiczno-pedagogicznego student realizował w ciągu
.....godzin odbywania praktyki ciągłej po II roku studiów poprzez
udział w:.....

.....
.....
.....
.....

Ponadto brał udział w następujących działaniach dydaktyczno-wychowawczych
nauczyciela :

- np. rytmika.....

- .....
- .....

.....
.....

Proponowana ocena końcowa: .....

Cechy, które nauczyciel-opiekun praktyk:

1. uważa za mocne strony studenta:.....

.....
.....
.....

2. uważa za słabe strony studenta .....

.....
.....
.....
.....
.....

.....
Podpis nauczyciela-opiekuna praktyk

.....
Podpis praktykanta

.....
Pieczęć szkoły Pieczątką i podpis dyrektora przedszkola

Załącznik nr 12

Arkusz Ewaluacji Praktyk

Imię   **i**   **nazwisko**   **studenta**

.....

Zagadnienia	Ocena punktowa				
	1	2	3	4	5
1. Organizacja praktyk - wymiar godzin					
- rozłożenie w czasie					
- przejrzystość dokumentacji dotyczącej praktyk					
- dobór zakresu tematycznego					
2. Przydatność praktyki do zawodu					
3. Przyrost wiedzy i umiejętności uzyskanych w czasie praktyki					
4. Trafność doboru opiekuna praktyk					
5. Współpraca z opiekunem stażu					
6. Otwartość społeczności przedszkolnej/szkolnej					

7. Zajęcia i aktywności, które uważasz za szczególnie cenne i przydatne dla dalszego rozwoju zawodowego

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Trudności związane z realizacją praktyki (jeśli wystąpiły)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. Wnioski, propozycje, uwagi dotyczące organizacji i przebiegu praktyk

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Podpis studenta

BIBLIOGRAFIA

Burow O., *Synergia jako naczelną zasadą w pedagogice humanistycznej*. W: *Edukacja alternatywna. Dylematy teorii i praktyki*, red. B. Śliwerski. Wydawnictwo Impuls Kraków 1992

Czerepaniak- Walczak M., *Aspekty i źródła profesjonalnej refleksji nauczyciela*. Edytor Toruń 1997

Dewey J., *Demokracja i wychowanie*, Wrocław 1972

Dróżka W., *Młode pokolenie nauczycieli polskich, aspiracje, styl życia i pracy- w świetle badań autobiograficznych*. W: Kwiatkowska H., Lewowicki T., (red.), *Źródła inspiracji współczesnej edukacji nauczycielskiej*. Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP. Warszawa 1997

Dudzikowa M., *Kompetencje autokreacyjne - czy i jak są możliwe do nabycia w toku studiów*. W: Kwiatkowska H., (red.), *Ewolucja tożsamości pedagogiki*, Warszawa 1991

Dylak S., *Konstruktywizm jako obiecująca perspektywa w kształceniu nauczycieli*. W: Kwiatkowska H., Lewowicki T., Dylak S., (red.), *Współczesność a kształcenie nauczycieli*, WSP ZNP Warszawa 2000

Dylak S., *Kształcenie nauczycieli do refleksyjnej praktyki. Zarys genezy, istoty i rozwoju koncepcji*. (Studium literaturowe) W: Dudzikowa M., Lewowicki T., (red.) *Rocznik Pedagogiczny*, 1996

Gołębniak B. D., *Ku metainterpretacji teorii i praktyki w kształceniu nauczycieli, czyli Donalda Schöna Koncepcja refleksyjnej praktyki*. W: Dudzikowa M., Gołębniak B. D., (red.), *Zmiany edukacji nauczycielskiej. Wiedza- biegłość- refleksyjność*. Edytor Toruń –Poznań 1998

Jankowska D., *Nauczyciele akademicy o kształceniu pedagogicznym w dialogu*. W: Jaworska A., Zalewska S., *Myśl pedeutologiczna i edukacja ustawiczna nauczycieli* Wydawnictwo SWPR, Warszawa 2006

Łukasiewicz A., M., *Praktyki pedagogiczne gwarantem skutecznego kształcenia przyszłych nauczycieli. (Raport z badania studentów i nauczycieli)*, Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego, Warszawa, 14 X 201

Łobocki M., *W trosce o skuteczne kształcenie pedagogiczne nauczycieli* W: Szymański M., (red.) *Nauczyciel i kształcenie nauczycieli*, Warszawa 2005

Kotusiewicz A., Kwiatkowska H., *Koncepcja pedagogicznego kształcenia nauczycieli – metodologia analiz programowych*. W: Kotusiewicz A.,

Kwiatkowska H., Zaczyński P.,(red.), *Pedeutologia. Badania i koncepcje metodologiczne.* Warszawa 1993

Kurdybacha L., *Główne kierunki rozwoju oświaty XIX i początków XX w.*

Kwaśnica R., *Wprowadzenie do myślenia o wspomaganii nauczycieli w rozwoju.* W: Kwiatkowska H., Lewowicki T.,(red.), *Z zagadnień pedeutologii i kształcenia nauczycieli.* Komitet Nauk Pedagogicznych PAN, Warszawa 1995

Kwiatkowska H., *Edukacja nauczycieli. Konteksty- kategorie- praktyki.* Wydawnictwo IBE. Warszawa 1997

Kwiatkowska H., *Pedeutologia.* Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008

Kwiatkowska H., *Refleksje nad dniem dzisiejszym edukacji nauczycielskiej.* W: Lewowicki T., (red.), *W kręgu teorii i praktyki kształcenia wielostronnego,* Wydawnictwo Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa 1994

Kwiatkowska H., *Źródła inspiracji nowego myślenia o edukacji nauczycielskiej.* W: *Źródła inspiracji nowego myślenia o edukacji nauczycielskiej.* Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP Warszawa 1997

Latash M.L., *Synergy,* Oxford University Press US, New York, 2008

Melosik Z., *Pragmatyzm i edukacja w Stanach Zjednoczonych: między poglądami J. Deweya a współczesną rzeczywistością.* W: *Odmiany myślenia o edukacji.* (red.), Rutkowiak J., Impuls, Kraków 1995

Moritz J., *Refleksje na temat kształcenia nauczycieli,* Nowa Szkoła 1/2008

Muszyński H. , *Nauczyciel wobec współczesnych wyzwań i konieczności,* W: Waloszek D., (red.), *Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna. Obszary sporów, poszukiwań, wyzwań i doświadczeń w kontekście zmian oświatowych,* Kraków 2010, Bliżej Przedszkola

Nowosad I., *Rozwój zawodowy nauczycieli – formy jego wsparcia,* Nowa Szkoła 6/2005

Obuchowski K., *Człowiek intencjonalny,* PWN, Warszawa 1993

Ostrowska U., *Nauczyciel jako badacz- między ideą a realnością.* *Edukacja* 1999 nr 2 (66)

Palka S., (red.) *Orientacje w metodologii badań pedagogicznych.* Kraków 1998

Palka S., *Praktyczny wymiar dydaktyki ogólnej.* W: Lewowicki T., (red.), *W kręgu teorii i praktyki kształcenia wielostronnego,* Wydawnictwo Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego., Warszawa 1994

Perry R., *Teoria i praktyka. Proces stawania się nauczycielem*. WSiP Warszawa 2000

Szaniawski I., *Główne założenia pedagogiki Johna Deweya i jego szkoły*. W: *Historia wychowania*, Kurdybacha Ł (red.), t. II PWN Warszawa 1968

Świątek M., *Kształcenie nauczycieli w Anglii i Walii*. W: Walulik M., *Nauczyciel, tendencje , współczesność, Moderacyjne i synergiczne kształtowanie dorosłości. Propozycja typologii modeli znaczeń wiedzy religijnej na przykładzie Korespondencyjnego Kursu Biblijnego*. Wydawnictwo WAM Kraków 2011
przyszłość. Wołoszyn S. (red.) „Studia Pedagogiczne” t. XXXIX. Ossolineum Wrocław –Warszawa 1978

Żechowska B., *O poznaniu nauczyciela*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego Katowice 1995